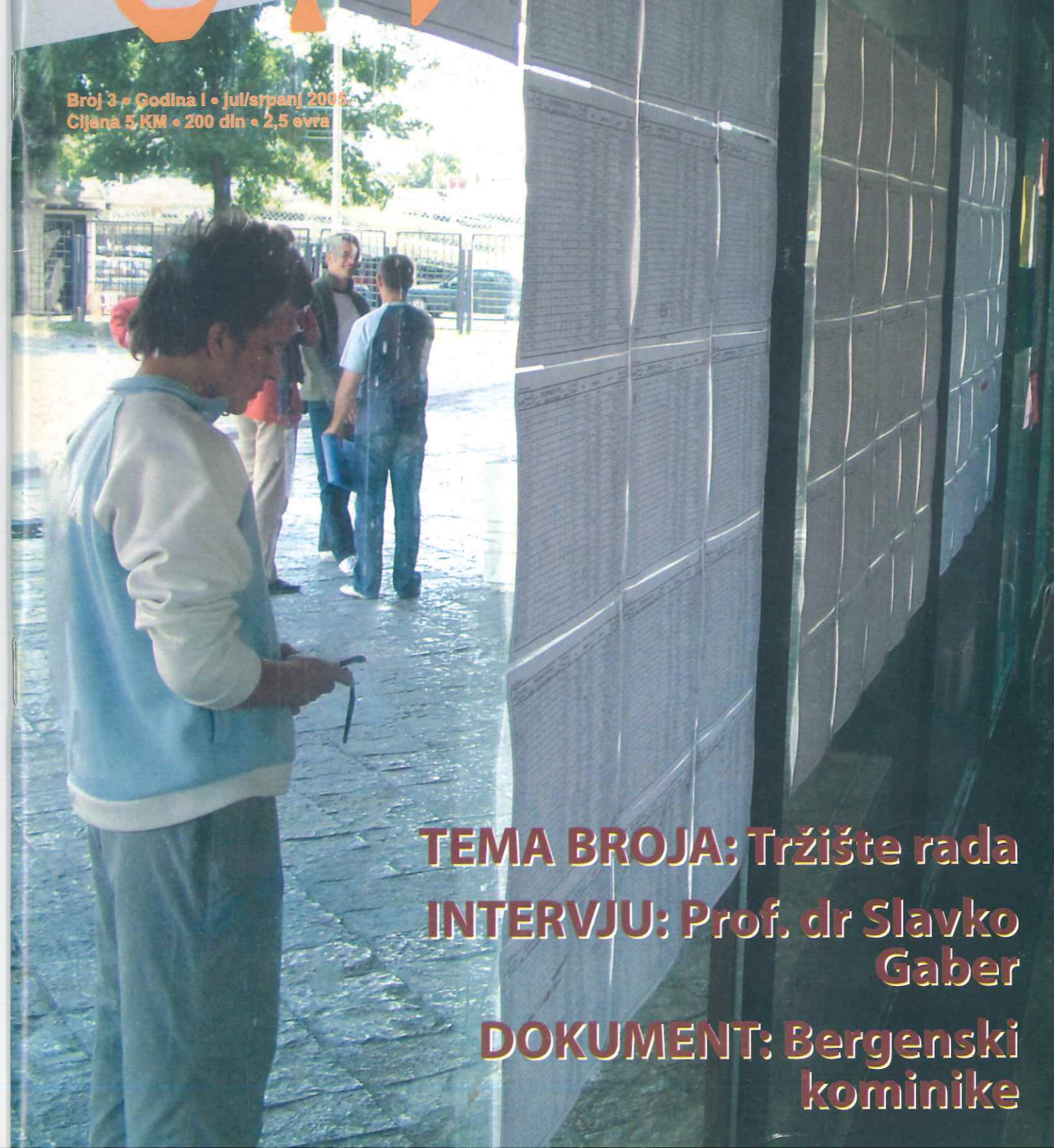

OR

Education and Development Journal
Часопис-Образовање и развој
Časopis-Obrazovanje i razvoj
Education and Development Journal

Broj 3 • Godina I • Jul/srpanj 2006 •
Cijena 5 KM • 200 din • 2,5 evra

TEMA BROJA: Tržište rada
INTERVJU: Prof. dr Slavko
Gaber

DOKUMENT: Bergenski
kominike

Ovaj časopis finansira **OSI Education Support Program**.

The Education Support Program (ESP) i njegovi partneri podržavaju obrazovne reforme u zemljama u tranziciji, kombinujući najbolja iskustva i politike koje podstiču vrednosti otvorenog društva. ESP je usmeren na podršku promena u obrazovanju i razvoju nacionalnih politika. Podrška se tiče zemalja jugoistočne Evrope, centralne i istočne Evrope, zemalja bivšeg SSSR-a, Mongolije, Turske i Pakistana. Misija ESP jeste da popularizuje i širi vrednosti otvorenog društva u obrazovanju. Ove vrednosti uključuju odgovornosti u vlasti i upravljanju, jednak pristup u tome i za manjine i mlade koji su u nepovoljnom položaju, stalno usavršavanje kvaliteta obrazovanja i angažovanje građanskog društva. Implementacija programa i razvoj politika jesu glavne oblasti ESP. U pristupu ESP utvrđeni su standardni prioriteti reforme obrazovanja, koji se fokusiraju prvenstveno na sistem jačanja kvaliteta, sa rezultatima učenja, koji su značajan prioritet otvorenog društva. Centralno mesto pripada kritičkom mišljenju, građanskoj i društvenoj odgovornosti, multikulturalizmu i pozitivnom stavu prema različitostima, kao i svesti o „sebi i drugima“.

Angažujući se u navedenim zemljama, ESP se povezuje sa lokalnim organizacijama i vizionarima, sa željom da integriše lokalno znanje sa međunarodnim iskustvom i kako bismo formulisali adekvatnu strategiju za razvoj obrazovanja. U obrazovanju, OSI je više broker ideja novih politika nego kanal primene za unapred određene strategije. Značajna dimenzija rada ESP uključuje širenje kvalitetnih praksi i razvoj politika i strategija koje omogućavaju njihovu široku primenu u sistemu. ESP je organizaciona osnova dinamične i rastuće mreže Soros fondacija, obrazovnih organizacija, međunarodnih nevladinih organizacija, regionalnih saradničkih obrazovnih mreža, profesionalnih mreža vezanih za OSI, kao i nezavisnih stručnjaka. Mreža OSI obuhvata široko iskustvo i posvećena je razvoju efikasnih strategija saradnje i izgradnje kapaciteta kako bi se izvršila demokratizacija obrazovanja, formulisale efikasne politike, promovisala primenjena istraživanja i istraživanja vezana za kreiranje politika, te kako bi se primenili projekti koji naglašavaju značaj učenja sa učenicom u centru tog procesa, kao i u upravljanju u obrazovanju. Više o inicijativama Education Support Programa saznajte na: <http://www.soros.org/initiatives/esp>

Prof. dr Refik Šećibović

Sadržaj:

TEMA BROJA
Stručno obrazovanje i osposobljavanje u Evropi 2010 4

INTERVJU
Korak po korak 7

TEMA
Stručno obrazovanje i osposobljavanje u Srbiji – pravci reforme 8

TRŽIŠTE RADA
Poslodavci traže „kompletne ličnosti“ 10

SINDIKATI
Esnafski klinič u balkanskom maniru 12

INTERVJU
Neophodan zakon o visokom obrazovanju 14

JUGISTOČNA EVROPA
Neispunjene obaveze 16
Odjeci Bergenske konferencije 18

INTERVJU
Normativna ikebana 20

ISTRAŽIVANJA
Otvoreno o korupciji u visokom obrazovanju 22

JUGISTOČNA EVROPA
Staziranje studenata u zakonodavnim tijelima BiH 24
Novo zanimanje 26

RODNA RAVNOPRAVNOST
Rodna ravnopravnost u školskim programima 27

DOKUMENT
Kominike Konferencije ministara zaduženih za visoko obrazovanje u Evropi 28

NARUDŽBENICA

Kojom neopozivo naručujem/o jednogodišnju pretplatu za časopis "Obrazovanje i razvoj" za 2005. godinu.

DRŽAVA	CIJENA GODIŠNJE PRETPLATE	ŽIRO RAČUN I BANKA
Srbija i Crna Gora	1600,00 DIN	Data Press-PIB-SR 100292067 Ž.R.125-1597-61 Atlas banka Data Press Kondina 24, Beograd; +381 11 33 40 440; E-mail datapres@sbb.co.yu ;
Bosna i Hercegovina	40,00 KM	Vizija I.K. Banja Luka KM racun 161-045000-1580070 Raiffeisen bank Banja Luka
Ostale države regiona	20 €	Vizija I.K. Banja Luka EURO: 194-106-13238-01240 ProCredit Bank Banja Luka

Cena jednog broja u slobodnoj prodaji je: 5 KM, 2,5 evra, 200 din.

Podaci o naručitelju

Naziv pravne osobe _____ /Ident.br _____
Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____ Tel/Fax/E-mail _____
Poštanski broj: _____ Država: _____

Kontakt

T r a v n i k
Janković b.b. Bosna i Hercegovina
Tel: ++387 / 30 / 517 454 517 455
Fax: ++387 / 30 / 517 457
E-mail: vizija@bih.net.ba

B e o g r a d
Masarikova 5/16, Beograd, SCG
Tel: ++ 381 / 11/30 61 577
Fax: ++ 381 / 11/30 61 577
E-mail: or-redakcija@bos.org.yu

B a n j a L u k a
Karadžićeva 44, P. fah 24, Laktaši, BiH
Tel: ++387/51/322 850, 322 852
Fax: ++ 387 / 51 / 322 851
E-mail: vizija.ik@teol.net

Balkanski nemiri

Kompetencije, kompetencije, kompetencije... jednodimenzionalni su zahtevi tržišta i poslodavaca. Istovremeno, to je zahtev obrazovnim sistemima da prestanu da uvećavaju vojsku nezaposlenih stručnjaka, i zahtev da prestanu da važe „dobri kontakti sa odgovarajućom osobom“ prilikom odabira kadrova, već da važe jedino veštine i sposobnosti koje kompaniji obezbeđuju napredak, dobit, profit...

Istovremeno, nestaje zauvek blagostanje stalnog radnog mesta i punog radnog vremena – letargija kojoj se možete prepustiti nakon nalaženja stalnog posla, socijalna sigurnost koju ništa ne narušava.

Dvadeset prvi vek pod pojmom kompetencije za svako zanimanje unosi nemir među zaposlene. Kompetencije su veza između obrazovanja i tržišta rada, objedinjuju akademske i profesionalne profile ali i određuju ciljeve učenja. Tako novo tržište direktno utiče na promene obrazovnih sistema. Neminovno, tražeći ljude širokog raspona kompetencija, zahtevi tržišta obrazovni sistem usmeravaju na proizvodnju kadrova sa stečenim veštinama koje omogućavaju direktno učešće u radnom procesu. Obrazovanje samo po sebi, odnosno učenje za dugogodišnji boravak na tržištu rada postaje prošlost.

Dinamika razvoja novih tehnologija, medija... okruženja kakvo je danas, pokazuje da su „neumešnost“ i nedostatak kompetentnih kadrova velika kočnica. Formalne i neformalne institucije koje se bave obrazovanjem utrkuju se, stoga, da što više ljudi obuče svemu što je zahtev poslodavaca – poznavanje stranih jezika, rad na računaru...

Zato je pitanje: „Imaš li CV?“ često među mladim ljudima. Oni su, naravno, pre „stalno zaposlenih kadrova“ organizovanih u sindikate sa idejom da zadrže svoje „blagostanje nerada“ pod parolom prava zagarantovanih zakonima i socijalnim programima, shvatili da je za nalaženje kvalitetnog i dobro plaćenog posla veoma važno imati kvalitetnu poslovnu biografiju prevedenu na nekoliko svetskih jezika. Tako mladi novom „podobnošću“ – pod kojom se podrazumeva stepen stečenog obrazovanja, interpersonalne, usmene i pismene komunikacijske veštine, analitičke sposobnosti, inovativnost, inicijativa, istrajnost... i posebno spremnost za učenje – preporučuju sebe budućim poslodavcima. I to za rad u multikulturalnom i internacionalnom okruženju – takoreći, maksimalno osposobljeni za posao već na startu u stanju su da postižu maksimalne rezultate.

Nova zakonitost nalaže ukidanje straha i nepotvrđenih autoriteta u svim oblastima. U procesu učenja pak kvalitetan nastavnik jeste sredstvo kojim se ostvaruje kvalitetno obrazovanje. Učenici i studenti mogu da pogreše, ali se pozivaju na maksimalno angažovanje. Uspostavljanje poverenja u interakciji nastavnik-učenik direktno je povezano sa zainteresovanošću za učenje i za kvalitetan rad.

Tik uz kompetencije, kao zahtev, stoji i kontrola kvaliteta. Odnos se na učenike i studente ali i na učitelje i profesore, na njihove finansijere i političare.

Jesu li samo mladi shvatili da su im kompetencije neophodne da bi obavljali neki posao?

Idealizovana slika budućeg društva kroz prizmu tržišta rada i veze sa obrazovanjem po preporukama evropskih razvijenih zemalja, nažalost, usamljen je slučaj u praksi na našim prostorima. U jugoistočnoj Evropi i dalje važi shvatanje o obrazovanju bez merenja, bez odgovornosti i sagledavanja posledica. Opšteprihvaćena je demagoška zabrinutost koja poziva na nacionalnu i političku svest vapeći kako su promene skupe, neizvodljive i da nam ništa ne nedostaje u postojećim sistemima.

Pouzdan pokazatelj efektivnosti školskih sistema jeste evidencija nezaposlenih u službama za zapošljavanje i zavodima za tržište rada. Analize ukazuju da je neosetljiva mreža i neodgovarajuća obuka u školama i na univerzitetima osnovni uzrok velikoj nezaposlenosti. U uslovima uništenih privrednih sistema, stanje se poslednjih godina drastično pogoršalo te se u evidenciji može naći nekoliko generacija istih obrazovnih profila. Neminovno, obrazovanje u uslovima brzih ekonomskih i tehnoloških promena mora odgovoriti zahtevima – mora se brzo, disciplinovano i dosledno, vođeno različitim znanjima, otpočeti proizvodnja istih takvih kadrova.

Šećibović

Mr Iskra Maksimović
Centar za kvalitetno obrazovanje

Prema savremenim shvatanjima široka definicija stručnog obrazovanja i osposobljavanja obuhvata više ili manje organizovane ili strukturirane aktivnosti bez obzira da li one obezbeđuju dobijanje priznatih kvalifikacija. Cilj stručnog obrazovanja i osposobljavanja jeste da obezbedi učenicima i odraslima sticanje znanja, veština i sposobnosti (radnih kompetencija), koje su im potrebne i dovoljne da obavljaju jedan posao ili više srodnih poslova. Takođe, proces obrazovanja i osposobljavanja treba da omogućiti profesionalnu pripremu kojom će pojedinac steći veštine koje će mu pomoći brzu i lakšu adaptaciju na promenljive zahteve rada. U skladu sa tim, sadržaj stručnog obrazovanja može da bude orijentisan prema zahtevima tržišta rada, zatim direktno usmeren na posao ili zanimanje ili njihovu kombinaciju, ali mora da uključi i opšte obrazovanje i stručno teorijsko obrazovanje. Koliko i kako se ovi elementi usklađuju zavisi od specifičnosti i karakteristika svakog nacionalnog sistema obrazovanja i osposobljavanja.

Krajem devedesetih godina razvoj evropskog obrazovanja dobio je nov zamah i pravac koji se posebno koncentriše na oblast stručnog obrazovanja i osposobljavanja. Kamen temeljac ovim promenama postavio je dokument Beli papir o obrazovanju, čiji je glavni cilj bio usaglašavanje sistema obrazovanja, osposobljavanja i zapošljavanja i njihovo dalje usavršavanje u okvirima budućeg razvoja Evrope.

Beli papir je postavio ključni princip moderne Evrope - kompatibilnost socijalne integracije, zapošljavanja i lične ostvarenosti svakog građanina. Obrazovanje treba da učestvuje u obezbeđivanju takve kompatibilnosti i da vodi ka izgradnji učenog društva Evrope. Ključnu ulogu na tom putu ima uvažavanje principa doživotnog učenja. Kako evropske sisteme obrazovanja i osposobljavanja odlikuje niz

1. Povećanje kvaliteta obrazovanja i osposobljavanja, a u skladu sa novim zahtevima društva zasnovanog na znanju i modernizacija nastavnog procesa i procesa učenja;

2. obezbeđivanje lakše dostupnosti sistemima obrazovanja i osposobljavanja svima u skladu s principima doživotnog učenja, bržeg zapošljavanja, razvoja karijere i aktivnog građanstva, jednakih šansi i društvene kohezije;

3. otvaranje obrazovanja i osposobljavanja prema širokom svetu u svetlu bržeg povezivanja rada i društva i odgovora na izazove koji nastaju u procesu globalizacije.

Zajednički imenitelj reformi obrazovanja u zemljama Evropske unije jeste nastojanje da se uspostavi fleksibilan sistem inicijalnog i kontinuiranog stručnog obrazovanja kako bi se odgovorilo na izmenjene zahteve tržišta rada. Međutim, stručno

Stručno obrazovanje i osposobljavanje u Evropi - 2010

specifičnosti i razlika koje se u nekim slučajevima pojavljuju i kao nefleksibilnost i parcelizacija bez povezivanja ili mogućnosti za to, Beli papir trebalo je da što brže uspostavi te „zajedničke blokove“ izgradnje učenog društva Evrope. Na

Godine 2010. Evropljani će živeti u uslovima veoma konkurentne i dinamične ekonomije zasnovane na znanju, u svetu koji će imati veći izbor i bolje poslove i veću društvenu koheziju.

ovim osnovama utemeljena je Lisabonska deklaracija definišući glavni strateški cilj koji treba ostvariti 2010. godine u Evropi.

Ostvarenje ovakvog cilja zahteva ne samo transformaciju ekonomije već i modernizaciju ukupnog sistema obrazovanja i osposobljavanja i sistema socijalne zaštite. U takvom kontekstu kvalitetno obrazovanje i osposobljavanje treba da vode ka postizanju željenog cilja - učenju za zapošljavanje, čime se povezuje sfera obrazovanja i osposobljavanja i sfera zapošljavanja. Zadaci koji se, samim tim, postavljaju pred obrazovanje i osposobljavanje fokusiraju se na: povećanje kvaliteta, veću dostupnost svih oblika obrazovanja i osposobljavanja i otvaranje sfere obrazovanja.

obrazovanje i osposobljavanje imaju, u isto vreme, i zadatak da pruže učenicima i odraslim polaznicima opšta znanja i vrednosti, potrebne za njihov dalji lični razvoj, profesionalni napredak i razvoj karijere. Zbog toga su procesi modernizacije i

reforme stručnog obrazovanja i osposobljavanja kompleksni i dugotrajni procesi.

Kako je odrednica „učenje za zapošljavanje“ željeni parametar budućih rezultata, to stručno obrazovanje i osposobljavanje postaju posebno važni i dobijaju prioritetno mesto. U skladu s tim zemlje članice Evropske unije dogovorile su se u Barseloni 2002. godine da proces modernizacije i adaptacije stručnog obrazovanja treba da prati i odgovori na potrebe društva zasnovanog na znanju i da obezbedi viši nivo i bolji kvalitet zapošljavanja. U skladu sa tim je i nastao Okvir razvoja evropskog stručnog obrazovanja i osposobljavanja („Kopenhaški proces“) čiji su ključni prioriteti:

ZADATAK 1: Povećanje kvaliteta obrazovanja i osposobljavanja a u skladu sa novim zahtevima društva zasnovanog na znanju i modernizacija nastavnog procesa i procesa učenja;

- unaprediti obrazovanje i usavršavanje nastavnika i trenera,
- razviti veštine potrebne za društvo zasnovano na znanju (nove bazične veštine),
- obezbediti dostup informatičkim tehnologijama za sve,
- povećati broj upisanih na naučne i tehničke studije,
- maksimalno koristiti resurse.

- razvoj doživotnog učenja (uključujući i osposobljavanje),
- definisanje konkretnih budućih zadataka stručnog obrazovanja i osposobljavanja,
- promocija mobilnosti,
- razvoj e-učenja,
- jačanje saradnje.

je veliki broj evropskih zemalja učinio pomak u smislu razvoja veština svoje radne populacije i premda veći procenat stiže više srednje obrazovanje, i dalje je veliki broj onih sa niskim kvalifikacijama, što predstavlja prepreku za dalji razvoj ekonomije, konkurentnosti i društvene kohezije. Da bi se to promenilo i prevazišlo se postojeće prilike, stručno obrazovanje mora da bude fleksibilnije, otvorenije i atraktivnije - što podrazumeva i bolju prohodnost ka visokom obrazovanju ali i ka tržištu rada. Zahtev je da su stručno obrazovanje i osposobljavanje, što je moguće više, orijentisani na učenika/polaznika kako bi se smanjilo rano napuštanje obrazovanja i „drop out“ mlade generacije. Jedan od mogućih me-

ZADATAK 2: Obezbeđivanje lakše dostupnosti sistema obrazovanja i osposobljavanja za sve u skladu sa principima doživotnog učenja, bržeg zapošljavanja, razvoja karijere i aktivnog građanstva, jednakih šansi i društvene kohezije;

- stvoriti otvoreni ambijent za učenje,
- učiniti učenje atraktivnijim,
- podržati aktivno građanstvo, jednake šanse i društvenu koheziju.

anizama za postizanje boljih rezultata jeste savetovanje po pitanju karijere što bi pomoglo mladima i odraslima da nađu profesionalne puteve koji im najviše odgovaraju.

2. Promocija kontinuiranog stručnog osposobljavanja. Prema nalazima analize „Stručno obrazovanje i osposobljavanje - ključ za budućnost / Lisabon-Kopenhagen-Mastriht: mobilizacija za 2010“, ovaj oblik stručnog osposobljavanja jeste najslabija karika u doživotnom učenju. I dalje svega 10% kompanija obezbeđuje osposobljavanje za odrasle u okviru doživotnog učenja. To je nametnulo postavljanje zahteva da sve interesne grupe, uključujući i socijalne partnere treba da preduzmu mere koje podržavaju poslodavce, posebno u sektoru malih i srednjih preduzeća, da razvijaju i obezbeđuju veće osposobljavanje radnika (posebno starijih radnika, žena koje se vraćaju na tržište rada, itd). Takođe, zahteva se i priznavanje neformalnih oblika učenja, stvaranje kolektivnih ugovora između socijalnih partnera na svim nivoima, razvijanje adekvatnog okruženja u stručnim školama i preduzećima, fleksibilniji obrazovni proces, uvođenje učenja na daljinu, e-učenja.

ZADATAK 3: Otvaranje obrazovanja i osposobljavanja prema širokom svetu u svetlu bržeg povezivanja rada i društva i odgovora na izazove koji nastaju u procesu globalizacije;

- jačati veze sa svetom rada, istraživanja i društvom u celini,
- razvijati duh preduzetništva,
- intenzivirati učenje stranih jezika,
- povećati mobilnost i razmene,
- jačati evropsku saradnju.

3. Povećanje mobilnosti kako bi se promovisao razvoj evropskog tržišta rada. Nedostatak međusobnog priznavanja kvalifikacija i kompetencija jeste glavna prepreka za mobilnost unutar Evropske unije. Uspostavljanje evropskog okvira kvalifikacija predstavlja jedan od suštinskih mehanizama za postizanje ovog cilja. Promocija čvrste veze između obrazovanja, osposobljavanja i zahteva tržišta rada treba da se manifestuje u direktnom povezivanju institucija stručnog obrazovanja i osposobljavanja i sveta rada.

4. Investiranje u kvalitet sistema stručnog obrazovanja i osposobljavanja. Neophodno je povećanje obima ulaganja u stručno obrazovanje i osposobljavanje kako bi se podigli nivoi veština evropske populacije. U tome svi akteri treba da preuzmu odgovornost za veća ulaganja u stručno obrazovanje i osposobljavanje. Da bi se to ostvarilo, neophodno je usavršiti i još razviti sistem obezbeđivanja kvaliteta i vrednovanja stručnog obrazovanja i osposobljavanja, sistem koji bi se široko primenjivao kako u državnom tako i u privatnom sektoru.

5. Obezbeđivanje visokokvalitetnih profesionalaca u stručnom obrazovanju i osposobljavanju. Kvalitet stručnog obrazovanja i osposobljavanja zavisi prvenstveno od kvaliteta nastavnika i trenera. Njihova uloga jeste da uspostave proces kojim će se pomerati od klasične nastave do modela vođenja kroz učenje uz stalne inovacije. Kako je pozicija nastavnika u stručnom obrazovanju u mnogim zemljama nisko vrednovana, neophodno je taj položaj popraviti i povećati atraktivnost takvih profesija. Poseban je zahtev za stalnim usavršavanjem nastavnika i trenera i to u sferama informatičke tehnologije, inovacija u oblasti učenja.

Prof. dr. Slavko Gaber, profesor sociologije odgoja Univerziteta u Ljubljani i bivši slovenački ministar prosvete

Ako nema stabilne političke vlasti, ako ne postoji visok stepen saglasnosti svih činilaca promena, onda su reforme osuđene na propast.

Fleksibilnost je danas jedan od velikih kvaliteta. Dobro vladati nekim područjem i pre svega onim područjima koja omogućavaju dalje učenje u životu. Nova znanja, komunikacije, internet, računari, jezičke sposobnosti i osposobljenost za rad u timu danas su zahtevi. Sve velike korporacije znaju da nije dovoljno imati samo vrhunske stručnjake za neku oblast. Ako oni nisu u stanju da saraduju među sobom, ako su puni predrasuda o „Jevrejima“, Albancima, crncima, Srbijancima, onda su oni stručnjaci za svađu i od njih nema velike koristi.

■ U celom regionu postoji želja da se obrazovni sistemi harmonizuju sa sistemima u Evropskoj uniji, ali i nezadovoljstvo što to još nije učinjeno. Istovremeno, otpor promenama kao da jača sa svakim praktičnim zahvatom i zadatkom. Kakva su Vaša stanovišta u pogledu reforme obrazovnog sistema - kada sa promenama treba otpočeti i u kojoj meri društvena stvarnost određuje spremnost i stepen uspešnosti implementacije?

- To nije slučaj samo u regionu. To je zajedničko svim reformama i u Evropi i šire. Jedno je pitanje saglasnosti sa idejama promena, opšte osećanje da nešto ne valja i da ga treba menjati. Razlike u mišljenjima nastaju kada se postavi konkretan zahtev. Kako sprovesti promene, da li one treba da budu proizvod društvenih promena ili bi trebalo da budu nametnute - konflikt interesa oko toga izaziva otpore i unutrašnje blokade. U zavisnosti od zrelosti i opšte društvene atmosfere zavisi i stepen saglasnosti protagonista reformskih procesa. Ako nema stabilne političke vlasti, ako ne postoji visok stepen saglasnosti svih činilaca promena, onda su reforme osuđene na propast. Jedna od izrazitih karakteristika zemalja našeg prostora jeste veoma brzo prihvatanje ideja, želja da se popravi sistem obrazovanja... ali, kad se nađemo u fazi realizacije obećanog ili dogovorenog, nastaju veliki problemi. U tome smo mi Južni Sloveni prilično nedosledni. Tu se krije i značajna razlika između naših sistema, koji su tako često neefikasni, i, recimo, skandinavskih - gde dogovaranje može da traje duže, ali kada se dogovor postigne, onda je to i svojevrsna obaveza da se sprovede. Kod nas to nije slučaj. Ukratko, uspešnost reforme pitanje je konsenzusa i pitanje političke odluke i snage da se sprovede dogovoreno.

■ Koja su Vaša iskustva iz saradnje sa zemljama u regionu, s obzirom na specifičnost istorijskih i kulturnih događaja poslednjih decenija? Šta su prednosti a šta otežavajuće okolnosti, budući da su polazne pozicije za reformu obrazovanja bile slične?

- Sličnost se ogleda u tome da smo svi mi manje-više znali šta nećemo, odnosno da nećemo više socijalizam i marksističku dogmu. Razlike nastaju od momenta kada su pojedine zemlje već u drugoj polovini osamdesetih godina naslutile šta bi one želele promeniti - u društvima novonastalih država stepen konsenzusa umnogome je odredio zrelost konceptualnih rešenja, koja se tiču reformi obrazovnih sistema. U Sloveniji je taj koncept sazreo i postao neka vrsta hegemonije u gramšijanskom smislu. Samim tim, kada smo došli u fazu realizacije ideje, kada je trebalo institucionalizovati i primeniti kao rešenja u konkretnim slučajevima, išlo je lakše. No ne treba se zavaravati - nije išlo bez tenzija i poteškoća. Naravno, svi su za to da se napravi sistem koji će biti efikasan i na korist dece i nacije uopšte. Svi su i za socijalnu pravdu i istovremeno dovoljno

Korak po korak

efikasnu tržišnu ekonomiju - razlike među nama su samo u načinu sprovođenja tih deklarativno usvojenih principa. Kako? Kojim mehanizmima to sprovesti? Koliko novca će se uložiti? Koliko ste spremni kod kuće raditi da biste nešto stvarno naučili? Mi smo na celom balkanskom prostoru skloni da kukamo kako nam je teško, kako se mnogo od nas traži... istovremeno bismo hteli biti dobri, bolji od drugih, na samom vrhu.

Nove zemlje koje su nastale raspadom SFRJ sa svojom konstitucijom dobile su i unutrašnje probleme. Gde je bilo tih problema (sve do građanskog rata) više, reforma obrazovanja je teže nametnula kao prioritet i polje saglasnosti. Slovenija je tu imala sreće. Mi smo na neki način već početkom devedesetih godina na izvestan način otišli svojim putem, znali smo da hoćemo u Evropu i bili smo spremni na teškoće koje nas očekuju. Znali smo da nas niko neće maziti, da treba uložiti u obrazovanje ako do cilja želimo da stignemo.

Kad smo imali velike probleme sa nezaposlenošću, tadašnja Drnovškova vlada odlučila je da treba ulagati u obrazovanje i tako jednim delom rešavati problem nezaposlenosti. Iako je bilo puno rasprava i svađa oko različitih aspekata obrazovne reforme, složili smo se u jednom - da treba reformisati obrazovni sistem. Kao srećna okolnost, pokazalo se da je reforma edukacije viši prioritet od uloge partizana i domobranaca i sl. U drugim zemljama te stvari bile su u prvom planu dugi niz godina. Mi smo imali sreću da je obrazovanje na lestevici važnosti bilo prioritet nacije.

Govorom budžetske raspodele sredstava to izgleda ovako - sa oko 4,7% BDP, namenjenih obrazovanju, došli smo do današnjih 6,13%. U Sloveniji je to više od 90 milijardi tolara (450 miliona dolara) razlike, odnosno dva puta više od budžeta za kulturu. Slika je potpunija ako navedem da se za vojsku izdvaja oko 1,8% a uvećani deo namenjen obrazovanju iznosi 1,4%. Preporuka OECD jeste da se za plate izdvaja 80% ukupnih sredstava a da se u razvoj ulaže negde oko 9% sredstava. Mi za neposredni razvoj izdvajamo 9-10%, što će reći da je Slovenija postigla preporuku OECD.

■ Kako po Vama stoje obrazovni sistemi regiona u odnosu na tendenciju evropskih zemalja ka jedinstvenom tržištu rada i usklađenom obrazovnom prostoru?

- Ima pokušaja da sistemi ostanu u nadležnosti zemalja članica Unije - ipak idemo u smeru bolje komparabilnosti, odnosno veće uzajamne prilagodnosti

obrazovnih sistema. I ka ostvarenju ideje efikasne tržišne privrede koja je socijalno orijentisana. To je takozvana prednost Evrope nad Amerikom. Glavne promene i uporište ove ideje nalazi se u oblasti stručnog obrazovanja kao i u čitavom tercijalnom obrazovanju. Naš region ulazi različitim tempom u proces usaglašavanja sa evropskim sistemima. Tu se registruju dva moguća problema - jedan je mišljenje da treba sve prekopirati, drugi je istrajavanje u uverenju da smo, uprkos svemu, veoma dobri ako ne najbolji. Nijedan od ovih isključivih stavova nije dobar jer treba za svaki segment obrazovanja najpre videti šta je solidno, a šta ne vredi. Ni u jednoj zemlji svi segmenti nisu podjednako razvijeni i kvalitetni.

Iz izveštaja sa konferencije u Bergenu jasno se vidi koju poziciju zauzima koja

ma regiona. U mojim očima niko od nas ne stoji odlično, čak ni solidno. Slovenija stoji najbolje, ali lično mislim, pozicionirani smo slabije od onoga što je moja ideja o položaju koji bismo trebali zauzeti. Zašto? Kod nas u jednom delu javnosti preovladava teza da previše radimo, da od sebe suviše tražimo... ali međunarodna studija TIMS pokazala nam je da mi o sebi mislimo suviše dobro i da „Slovinci ne rade dovoljno“. Kod Finaca, koji su među prvima na tim listama stanje u društvu je drugačije. Oni misle da znaju manje nego što pokazuju rezultati. Oni rade ono što mi na ovim prostorima ne umemo - kada kažu da uče, oni uče, kada kažu da će nešto promeniti - oni to promene ili to učine u 90 posto slučajeva. Mi to, u najboljem slučaju učinimo u meri od 60 posto. Ta, takozvana protestantska

Kompetencije

Stručno obrazovanje je problem u čitavom regionu jer nema ekonomije koja bi stvarno bila angažovana u toj oblasti. Za Sloveniju ću otvoreno reći da bi svi reformski zahvati propali da nije država više od deset godina stajala iza te ideje i na rukama iznela ovaj segment obrazovanja u novu situaciju u kojoj sada firme traže inženjere, određene zanatlije... u kojoj su kompanije spremne da jedan deo novca ulože u obrazovanje potrebnih kadrova. Jedna od većih konceptualnih grešaka u fazi uspostavljanja odnosa privrede i obrazovanja jeste kukanje nad zlom sudbinom - tako se samo odbijaju deca da upisuju stručne škole tog profila. Mi nismo postigli sve što bismo hteli u Sloveniji na tom području, ali je danas lakše razgovarati kakav nam program za određeni profil treba. Ljudi u privredi su sada zainteresovani kakvog će stručnjaka zaposliti, hoće li on nešto znati, da li će se prilagođavati dovoljno brzo novim situacijama... Sada industrija forsira znanja iz oblasti informacione tehnologije, stranih jezika itd.

zemlja u regionu jugoistočne Evrope. Generalna kvalifikacija, po meni, jeste da svi kasnimo u tom procesu - neko manje, neko više - a svi zajedno i previše. U Evropi se trenutno uspostavljaju različite klase univerziteta i studija. Neki univerziteti će sa određenim programima biti u prvoj klasi, drugi će biti svrstani u preostale klase, neki, nažalost, neće biti nigde rangirani.

■ Kakvu poziciju mogu zauzeti sistemi južnoslovenskih zemalja u odnosu na Evropske sisteme? Kakvim potencijalima raspolažu?

- Postoje velike razlike - Srbija, na primer, ima nekoliko puta veći potencijal od Slovenije, samim brojem stanovnika. Univerzitet u Beogradu mora biti jači od svakog drugog univerziteta u regionu po potencijalu koji na njega stiže, ali ne i po organizovanosti i po output efektu. Dakle prednost brojnijih je očita. Međutim tu je i kvalitet. On se pak postiže korak po korak i lako se gubi. No to nije samo pitanje ocena implementacije Bolonjskog procesa. Studije TIMS i PISA takođe ukazuju na položaj obrazovanja u zemlja-

etika koja ordinira u luku skandinavskih zemalja ima očito veliku prednost prema našoj samozadovoljnosti, koju ispunjavamo kukanjem. Sve međunarodne studije pokazuju da smo, što se tiče vremena koje provodimo u školi, ispod proseka. Mi smo oko proseka i što se tiče rezultata i treba da zahvalimo, ne znam kome, što je to tako. Mi bismo trebali biti niže a želimo biti u prvoj trećini. To je nemoguće - ako ulažeš prosek energije u školi i kod kuće, gde se možeš svrstati? Pa ispod proseka. Vrlo jednostavna formula. Svet nema baš velikih tolerancija za naše samopercepcije i predrasude.

■ Kako izgleda tržišni specifikum balkanskih zemalja s obzirom na činjenicu da je industrija u stanju propadanja? Da li se nameće uslužna delatnost, koja je u evropskim zemljama dominantna u odnosu na proizvodnu, kao rešenje i kako obrazovni sistem može odgovoriti na to s obzirom da to traži i nova i složena zanimanja, umeća?

- Još uvek preovladava stav prema kojem je poželjno izbaciti na tržište rada sasvim izrađen profil stručnjaka da bi

privrednici bili zadovoljni. No, kad oni tako misle, onda ne znaju gde se kreću. Ta teza je u poslednjih desetak godina propala u svim ozbiljnim sistemima. Treba ići u smeru dovoljno širokih, opštih i kvalitetnih programa koji na određenom širem području pružaju mogućnost onome ko je kvalifikaciju stekao da se dalje usavršava i da bude fleksibilniji. Taj proces treba uspostaviti u svakom preduzeću za svaku mašinu. Ne možemo školovati profil za rad na konkretnim mašinama jer se mašine danas na tri do pet godina menjaju. Neke i brže. Škola mora da daje takve kompetencije i to na praktičan način, da se osposobljeni može priključiti novom proizvodnom procesu, u novoj situaciji u svakom momentu. Fleksibilnost je danas jedan od velikih kvaliteta. Dobro vladati nekim područjem i pre svega onim područjima koja omogućavaju dalje učenje u životu. Nova znanja, komunikacije, internet, računari, jezičke sposobnosti i osposobljenost za rad u timu danas su zahtevi. Sve velike korporacije znaju da nije dovoljno imati samo vrhunske stručnjake za neku oblast. Ako oni nisu u stanju da saraduju među sobom, ako su puni predrasuda o „Jevrejima“, Albancima, crncima, Srbijancima, onda su oni stručnjaci za svađu i od njih nema velike koristi.

■ Zapaža se potreba na ovim prostorima da se stara ideologizacija zameni novom, crkvenom ili nekom političkom opcijom. Koji mehanizam zaštite vidite kao moguć način da idolopoklonstvo bude stvar izbora?

- Postoje razlike u tom delu. Čini se da što je duže trajao neki režim, to se sada više čuju koncepti koji nemaju puno zajedničkog sa Evropskim ustavom. Škola bi trebalo da je laička, što ne znači da je anticrkvena nego da se drži dalje od ideologizacije, odnosno preovladavanja jednog političkog ideala. Škola bi trebalo da se koncipira tako da na sebe preuzme deo vrednosti zajedničkih svima nama: liberalima, konzervativcima, katolicima, pravoslavcima...

Ono što je zajedničko različitim religijama, etničkim grupama, političkim grupacijama - to treba ugraditi u bazu sistema edukacije, a van toga škola mora biti neutralna i porodici i pojedincima ostavljati mogućnost ličnog opredeljenja prema ideologijama. Koncept laičke škole potiče od grčke reči - laos što znači ljudstvo, narod. Drugi naziv je demos - vladavina svih. Laos ima značenje da smo pred zakonom svi u jednakom položaju. Dakle prema toj ideji, ništa ne sme da preovladava, a zajedničko je naše ogledalo. Ukoliko se jedna nacija bavi intenzivno događajima od pre pedeset, sto i više godina, to na neki način u obrazovni sistem uvlači i podstiče unutrašnju netrpeljivost kojom ne oskudevaju teritorije na kojima je izrazita netolerancija.

■ Primetna je tendencija uključivanja preduzetnika, trgovačkih komora, privrednika u neke vrste direktne socijalne saradnje. Kako ocenjujete spregu tih činilaca u uslovima privrede kakva je trenutno na Balkanu?

- Kada imate malo vitalne privrede, onda imate i malo partnerstva. Jednostavno, to ne može drugačije biti. Odnosi, kakvi se u Evropi zagovaraju, ovde su u začecima i njih treba negovati vrlo pažljivo uz obezbeđenje potrebnih, neophodnih uslova. Iluzija je da se partnerstvo može postići brzo i perfektno, socijalno partnerstvo se mora uspostavljati korak po korak.

Slovenija tu ima solidnih rezultata ali to je još uvek daleko od željenog cilja. Ipak, daleko je bolje nego na primer '93. godine kada su se ljudi hvatali za pištolje na pomen socijalnog partnerstva. Danas o tome razgovaraju, dogovaraju se ko šta u

tom odnosu može da ponudi i šta može očekivati zauzvrat.

■ **Krediti, koje Svetska banka daje zemljama zapadnog Balkana, predstavljaju znatan deo finansiranja obrazovnih reformi. Kako ocenjujete nerazumevanja eksperata Svetske banke i stručnjaka u obrazovanju koji često imaju različite stavove o prioritetima ovih zemalja i mogućnostima, najviše uslovljenim upravo slabim finansijskim stanjem?**

- Svetska banka finansira reforme u različitim obimima. U Sloveniji nije učestvovala u finansiranju. Bilo im je dosta čudno što mi ne uzimamo novac koji se nudi. Tako smo eliminisali uticaje sa strane. Mi jesmo zvali konsultante koji su nam bili potrebni. Zvali smo njih puno, Švedane, Fince, Norvežane, Francuze, Engleze, Dance... Dakle pogledali smo više-manje sve i odabrali ono što nam se činilo pametnim i primenljivim na naše uslove - ali bez tuđeg novca. Mislim da to nije bila loša odluka kao što znam da to nije u svim zemljama moguće. Pored Svetske banke, postoji mnogo institucija koje pomažu obrazovanje u regionu. Soros je puno pomogao i u tom delu

Evrope bi mu trebalo podići spomenik.

U odnosu sa Svetskom bankom nema jednoobrazne formule, ali uočljive su dve tipične greške kada strani eksperti dođu - mi njih ne slušamo jer mislimo da bolje znamo, a oni nas ne slušaju jer smatraju da su bolje upućeni. Obe opcije su podjednako pogrešne. Postići pomak moguće je samo saradnjom.

Stranim ekspertima nedostaju prave informacije o zemlji u kojoj rade. Kad sam jednu od zemalja savetovao oko koncepta reformi obrazovnog sistema, trudio sam se da se uputim što je bolje moguće o tome kako ta nacija i ljudi percipiraju sebe, šta su teme razgovora, oko čega se spore u javnosti... Išao sam da pogledam i hit predstavi u pozorištu. Bio sam stranac ali sam jezik poznao dovoljno da razumem predstavu i finise dijaloga koji se na sceni vodio. To sam rekao i kolegama iz zapadnih i severnih zemalja više puta. Ako ulazimo u taj odnos, utičemo, mešamo se - onda moramo biti koreniti, fer i detaljni što je moguće više. Naše delovanje ne sme se svesti na nudenje šema koje važe u našim zemljama - to može biti neprikladno u nekim drugim sistemima.

Mi smo u zemljama bivše SFRJ prilično samouvereni. Mi smo svuda, u svemu najbolji i svi su drugi glupi. Jedan od velikih vođa rekao je da stranci neće pričati o tome šta kod nas ne valja. Nije to govorio samo „veliki vođa“, to se uvuklo i u svest običnih ljudi. Tu treba tražiti odgovore, rešenja za promene. Svetska banka može biti koristan partner pod uslovom da je se sluša i da priskoči u pomoć kad ponestane snage za dalje.

Trendovi su drugačiji oni mogu usmeravati aktivnosti i finansije u oblasti koje su evropsko opredeljenje, ali nigde u regionu sistem finansiranja ne snosi Svetska banka. Sistem koji pravimo moramo ustanoviti tako da ga sama zemlja može održavati. Obrazovni sistem mora biti samoodrživ. Dakle, platiti reformu, izradu koncepta, obuku par hiljada učitelja, nastavnika... to je moguće očekivati od svake organizacije, ali finansirati plate - to je nemoguće.

Treba kombinovati domaću pamet, graditi svoje kapacitete s jedne strane, a sa druge strane pomno slušati i gledati šta se radi oko nas, biti otvoren. Evropa se otvara, svet je jak - to je moje iskustvo iz boravka u grupi od 105 eksperata koji su radili Evropski ustav. Tu ima toliko puno ljudi sa mnogo potencijala i niko se ne može zavaravati da je glavni, vodeći... mi Južni Sloveni ne treba da stojimo u uglu i kukamo, ali ni da stojimo na megdanima i hvalimo se svojim uspehom. Dovoljno smo pametni da učimo i naučimo. Mi Slovenci smo u toj igri normalni učesnici. A što se Unije tiče i drugih zemalja nekadašnje Juge, želeli bismo da što pre budemo u okruženju EU. Imamo zato i sentimentalnih pa - kao uvek - i posve sebičnih razloga.

Bojana Čebić-Cvetković

Stručno obrazovanje i osposobljavanje u Srbiji - pravci reforme

S obzirom na strateške pravce razvoja stručnog obrazovanja i osposobljavanja u Evropi, postavlja se pitanje reforme i modernizacije stručnog obrazovanja u Srbiji.

Osnovni cilj daljeg razvoja stručnog obrazovanja u Srbiji jeste njegovo pozicioniranje među faktore tehničko-tehnološkog, socijalno-ekonomskog i individualnog razvoja. Prvi korak u tom procesu je konceptualizacija razvoja stručnog obrazovanja i usaglašavanje sa društvenim i individualnim potrebama i mogućnostima. Da bi se obezbedilo što bolje obrazovanje, transformisao sistem upravljanja i sistem finansiranja obrazovanja, te da bi se uključile interesne grupe i socijalni partneri, obezbedio efikasan transfer znanja ali i sticanje veština kod svih učesnika u obrazovnom procesu i puno uvažavanje etničkih, kulturnih i lingvističkih različitosti, Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije 2001. godine započelo je pripreme za reformu sistema stručnog obrazovanja. U tom kontekstu urađena je analiza postojećeg sistema srednjeg stručnog obrazovanja i poslužila kao osnova za pripremu Strateškog okvira za reformu srednjeg stručnog obrazovanja koji je Ministarstvo prosvete i sporta usvojilo 2002. godine. Osnovna polazišta u predloženoj reformi definisana su u zahtevima za:

- potpunu i stalnu dostupnost srednjeg stručnog obrazovanja svim članovima društva;
- učenje pod uslovima i na način koji su u najvećoj meri saglasni sa realnim potrebama i mogućnostima onih koji uče i u skladu s mogućnostima i potrebama sredine;
- širenje mogućnosti za učenje kroz institucionalni, programski i organizacioni pluralizam u realizaciji obrazovanja i povezivanje formalnog i neformalnog obrazovanja;
- obezbeđenje kvaliteta i profesionalizma u realizaciji stručnog obrazovanja što podrazumeva društvenu verifikaciju normi i standarda za institucije i programe obrazovanja.

Reformski procesi započeti u 2001.

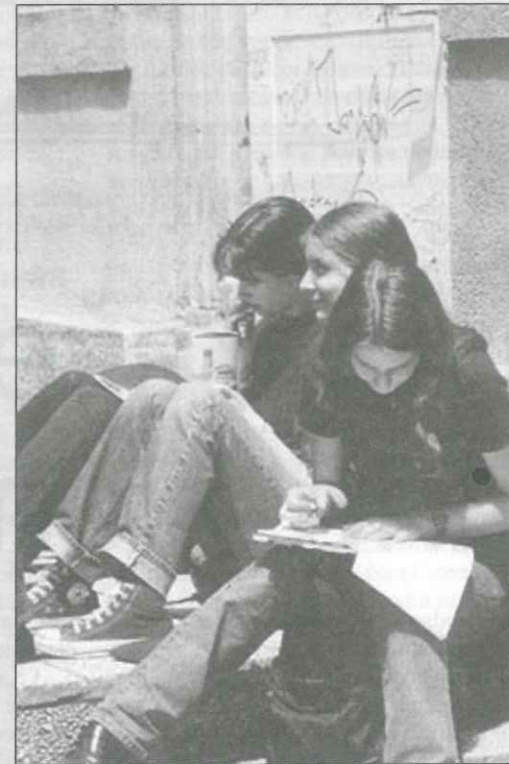
i 2002. godini nastavljeni su i 2003. godine, definisanjem prioriteta i ključnih oblasti delovanja. To je obuhvatilo:

- zakonske promene u stručnom i opštem obrazovanju;
- stvaranje novih institucija u oblasti stručnog obrazovanja, što je značilo započinjanje procesa decentralizacije;
- uvođenje novog sistema upisa u prvi razred srednjih stručnih škola;
- modernizaciju programa obrazovanja i uvođenje 27 novih obrazovnih profila kao ogledni projekti u devet područja rada;
- uvođenje modularnog principa u strukturiranje nastavnih programa;
- stručno usavršavanje nastavnika za realizaciju novih profila i programa.

Jedan od zadataka započetih procesa modernizacije i reformi stručnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji jeste i usklađivanje sa potrebama tržišne privrede, društva i pojedinca. Kako je ovaj proces dugotrajan i postepen, njega ne može da sprovodi samo Ministarstvo prosvete i sporta, niti to mogu samo stručne škole (nastavnici, direktori, zajednice škola), već moraju aktivno da se uključe i svi oni akteri i činici koji „isporučuju“ svoje potrebe sistemu stručnog obrazovanja - poslodavci, kompanije, sindikati, službe za zapošljavanje, Privredna komora, Unija poslodavaca, roditelji, učenici. Put te modernizacije i daljeg razvoja stručnog obrazovanja i osposobljavanja utemeljen je u posebnom dokumentu - Razvoj politike i strategije stručnog obrazovanja i osposobljavanja u Srbiji.

Promena ekonomske politike Srbije znači i drugačiju strukturu i organizaciju stručnog obrazovanja i osposobljavanja. Pravci daljeg strukturiranja obuhvataju:

- sistemsko regulisanje saradnje sa svim relevantnim akterima (poslodavcima, sindikatima, Privrednom komorom, stručnim društvima, državnim institucijama i vladinim telima);
- definisanje uloge i odgovornosti soci-

jalnih partnera (države, poslodavaca, sindikata i komore) za implementaciju, programiranje i ostvarivanje stručnog obrazovanja i osposobljavanja;

- obezbeđivanje sistemskog povezivanja tržišta rada i razvoja stručnog obrazovanja i osposobljavanja u određenim profesijama, područjima rada i profilima;
- uključivanje socijalnih partnera u definisanje i strukturiranje obrazovnih profila, u vrednovanje ishoda obrazovnih profila (eksterne komisije u okviru završnih ispita i stručne mature, majstorskih i specijalističkih ispita, sertifikacija);
- sistemsko regulisanje saradnje između Ministarstva prosvete i sporta i Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike (posebno u sferama obrazovanja odraslih, zapošljavanja, sertifikacije i akreditacije, doživotnog učenja, kontinuiranog obrazovanja, uvođenja novih profila);
- dalji institucionalni razvoj stručnog obrazovanja i osposobljavanja na nacionalnom nivou (osnivanje Nacionalnog saveta za stručno obrazovanje).

Glavni strateški pravci zajedničkog delovanja svih učesnika obezbediće da stručno obrazovanje i osposobljavanje:

- bude kompatibilno sa evropskim standardima;

- pruži svima mogućnost da steknu stručne kvalifikacije;
 - obezbedi uspostavljanje novog odnosa između teorijskog i stručnog obrazovanja i stvaranje novih odnosa između škola i kompanija;
 - primenu principa doživotnog učenja.
- Polazeći od toga, proces dalje reforme stručnog obrazovanja obuhvatiće:
- dalje usavršavanje i inoviranje obrazovnih programa zasnovanih na ishodima učenja; usavršavanje modularnog modela obrazovnih programa; uvođenje novih programa, kurseva;
 - programsko i organizaciono redefinisavanje praktičnog rada i profesionalne prakse a na osnovu uspostavljenog i definisanog dogovora između ključnih socijalnih partnera i Ministarstva prosvete i sporta;
 - dalje osavremenjavanje - sadržaja, organizacije i metoda nastavnog procesa, rada nastavnika i škola u celini;
 - razvoj adekvatnog sistema ocenjivanja i vrednovanja učeničkih postignuća;
 - razvoj zadovoljavajuće ravnoteže između opšteg i stručnog obrazovanja, teorijskog i praktičnog obrazovanja (odnos između opšteg i stručnog obrazovanja predložen je u Konceptiji razvoja srednjeg stručnog obrazovanja);
 - dalje redefinisavanje obrazovnih profila, kako bi odgovarali potrebama nove ekonomske realnosti;
 - obezbeđivanje uslova za sistem sertifikata, diploma i kvalifikacija usklađenih sa evropskim standardima;
 - racionalizaciju i usaglašavanje mreže srednjih stručnih škola sa potrebama privrede, tržišta rada, sa politikom zapošljavanja, željama i mogućnostima učenika;
 - razvoj sistema obrazovnih standarda;
 - obezbeđivanje kvaliteta stručnog obrazovanja, njegovo stalno praćenje i evaluacija rezultata kako učenika i nastavnika tako i škola, odnosno institucija za obrazovanje u celini;
 - obezbeđivanje bolje vertikalne i horizontalne pokretljivosti učenika unutar stručnog obrazovanja i njihova dalja prohodnost;
 - stvaranje uslova za kontinuirano stručno usavršavanje nastavnika i ukupan profesionalni razvoj nastavnika (nova uloga nastavnika, njihov stalni razvoj i usavršavanje), uvođenje novih metoda nastavnog rada (grupni rad, interaktivno učenje, projektni rad, rešavanje problema, itd.);
 - inoviranje opreme i nastavnog materijala;
 - osamostaljivanje i dalji razvoj stručnih škola u novim uslovima, povezivanje sa lokalnom sredinom, potrebama lokalne privrede, traženje novih načina finansiranja;
 - usavršavanje direktora i njihovo osposobljavanje za nove uslove rada.

Mr Iskra Maksimović

Ako bi unajkrće trebalo reći šta poslodavci traže prilikom zapošljavanja radnika, onda bi odgovor mogao da glasi da traže previše, bar kada se ima u vidu kakve kadrove školuju naše srednje stručne škole. Gotovo da nema oglasa u kome domaća ili strana firma ne očekuje da se na konkurs za posao jave mlade osobe, do tridesetak godina, sa višegodišnjim radnim iskustvom, koje aktivno govore engleski jezik, poznaju nekoliko kompjuterskih programa i poseduju vozačku dozvolu. Nije čudno što za zanimanje sekretara ili komercijalista mnogi traže višu stručnu spremu, a ukoliko neko i ispuni pomenute uslove, to najčešće nije sigurna preporuka za posao. Jer, poslodavci hoće ambiciozne, vredne, komunikativne saradnike, sa odličnim organizacionim sposobnostima i zainteresovane za timski rad. U ostalim uslovima koje treba ispuniti često se nađu i zahtevi tipa „dobro

„Baš ste se lepo predstavili, ali iskreno, nama treba neko sa više iskustva.“

Poslodavci traže „kompletne“ ličnosti

snalaženje u radu pod opterećenjem“, „intelektualna radoznalost“, „orijentisanost ka rezultatima“ ili „natprosečne analitičke sposobnosti“.

Sa druge strane, postavlja se logično pitanje šta poslodavci nude zauzvrat. Optimistična predviđanja poput „mogućnosti odlične zarade“, „izvanrednog okruženja sa dokazanim profesionalcima“ ili „obuke za izazovne projekte“ često se svedu na skromnu platu, za koju se, kako tvrde mnogi mladi ljudi, ne isplati raditi. Raskorak između očekivanja svršenih srednjoškolaraca i želja poslodavaca najbolje se može objasniti dobro poznatim primerom: poslodavci uvek kažu „radi da bih te dobro platio“, a radnik tvrdi suprotno – „plati me dobro da bih radio“.

Moglo bi se zaključiti da naše srednje stručno obrazovanje, sa izuzetkom nekoliko obrazovnih profila, školuje kadrove koji teško nalaze posao i koji najčešće po sticanju diplome završavaju na tržištu rada. U prilog tome svedoči i podatak koji je nedavno objavila Nacionalna služba za zapošljavanje da je 48% mladih do 27 godina nezaposleno. Čak 90% mladih do ove dobi čeka zaposlenje duže od pet godina, a 55% duže od dve godine, dok je samo 6% i formalno zaposleno. Da bi počeli da rade, oni najpre moraju da prođu različite stručne obuke, prekvalifikacije ili dokvalifikacije. Sve bivše jugoslovenske republike susrele su se s ovom pojavom.

- Osnovni problem jeste što se niko još od početka devedesetih nije bavio time da

li škole odgovaraju potrebama sveta rada ili ne, već su te škole korišćene da bi se sačuvala socijalni mir i da deca ostanu u obrazovnom sistemu. Oni su se relativno lako upisivali na više škole ili fakultete i niko nije vodio računa da li daci imaju odgovarajuća znanja i veštine i da li mogu da se zaposle. U međuvremenu se promenila privredna struktura, više nema velikih sistema, a naše stručne škole su stvarane po modelu iz socijalističkog perioda, tako da smo 2001. godine imali sistem koji je odgovarao privredi iz osamdesetih godina. Najveći je broj mašinskih stručnih škola u Srbiji, a znamo kolike su potrebe za tim kadrovima – kaže Gabrijele Bratić, nacionalni direktor Jedinice za implementaciju programa reforme stručnog obrazovanja u Srbiji.

Zastareli nastavni planovi i programi, obrazovni profili koje je pregazilo vreme, nastavnici bez inicijative i teška materijalna situacija u društvu negativno su uticali na celokupno funkcionisanje škole, ali i na učenike. Poslodavci se žale da su mladi kadrovi nezainteresovani, da nemaju dovoljno praktičnog znanja i da im je potrebna jednogodišnja ili dvogodišnja obuka da bi se uključili u polje rada. Kako napominje Snežana Marković, šef Odseka za dodatno obrazovanje i obuku pri Nacionalnoj službi za zapošljavanje, učenici iz srednje škole, ali i sa fakulteta izlaze sa jako dobrim teorijskim znanjem, na kome bi im pozavideli vršnjaci iz mnogih zemalja. Nedostaju im, međutim, konkretna praktična znanja, tako da moraju da prođu pripravnički staž u trajanju od

šest, devet ili dvanaest meseci, zavisno od stepena stručne spremlje.

- Karakteristično je da naše srednje stručne škole ne obrazuju kadar ni za zaposlenje niti za nastavak školovanja. Pokazalo se da se ti učenici teško snalaze na fakultetu, jer imaju manje teorijskog znanja od gimnazijalaca, ali i da nemaju istrajnost u radu, da nisu naviknuti na konstantno učenje. Oni su kampanjci, a na to ih teraju stari nastavni planovi i programi, dosta su pasivni i naviknuti da ne uzimaju svoj život u svoje ruke – tvrdi Danka Vlahović, direktor Ekonomsko-trgovinske škole u Sopotu.

Poslodavci istovremeno traže da se radnici ne odnose nemarno prema poslu, da imaju radne navike, da budu odgovorni na radnom mestu, kao i da poseduju širok spektar sposobnosti, te da imaju svest o svim potencijalima koje mogu da razviju na radnom mestu. Borko Žiravac iz Unije poslodavaca Srbije i Crne Gore kaže da je potrebno napraviti sistem koji bi omogućavao radnicima da se usavrše i u drugim oblastima, tako da, recimo, posle dve godine provedene na jednom radnom mestu, steknu pravo da se dokvalifikuju ili prekvalifikuju o trošku lokalne samouprave i države. Pokazalo se da sticanje znanja iz više sličnih ili različitih oblasti pospešuje rad na konkretnom radnom mestu.

- Privatni poslodavci očekuju „kompletnu“ osobu, koja sve zna da radi čim se zaposli, a mi pokušavamo da ih uverimo da je to nemoguće i da treba da prođe vreme prilagođavanja i učenja. Poslodavci traže da kandidati znaju jezik na najvišem nivou konverzacije, da poznaju nekoliko kompjuter-

skih programa i da su dobri u komunikaciji. Imamo problem između ponude i potražnje, jer sve više ljudi ostaje bez posla, a poslodavci su zainteresovani za mlade osobe, koje su bez obaveza i koje mogu da se posvete poslu i nakon isteka zvaničnog radnog vremena. Pošto pomenute osobine uglavnom nedostaju osobama koje su na evidenciji Nacionalne službe za zapošljavanje, organizujemo različite obuke na kojima oni stiču dodatna znanja i veštine, što će im pomoći da se lakše zaposle – kaže Snežana Marković, napominjući da će se situacija promeniti i kada se ne budemo vezivali samo za zvanične diplome, jer ima ljudi koji nemaju formalne kvalifikacije, ali umeju da rade određene poslove.

O uticaju škole na razvoj pozitivnih

Učenici sa diplomom srednje stručne škole uglavnom završavaju na birou za nezaposlene

osobina ličnosti najbolje svedoče primeri iz domaće obrazovne prakse. Reforma srednjeg stručnog obrazovanja, koja se sprovodi u saradnji sa Evropskom unijom, odnosno preko Evropske agencije za rekonstrukciju, započela je 2003. godine u pet područja rada: poljoprivreda i proizvodnja hrane, medicina, mašinstvo, građevinarstvo i elektrotehnika. Jedna od polaznih osnova programa jeste da se u reformu srednjeg stručnog obrazovanja moraju uključiti svi segmenti društva – od učenika, koji će pohađati reformisane škole, preko nastavnika, koji će proći specijalne obuke kako bi reforma na pravi način bila uvedena u obrazovni sistem i odgovorila na potrebe društva – pa sve do opština i privrede, koje će ponovo imati jasan i važan uticaj na razvoj regiona i formiranje tržišta rada.

prosvete. Kako napominje Gabrijele Bratić, rad jeste međunarodno pitanje i predstavlja nacionalni interes svake zemlje.

O tome koliko učenje po novim nastavnim planovima i programima utiče na dake može se videti u Ekonomsko-trgovinskoj školi u Sopotu, gde je u toku reforma u području rada ekonomija, pravo i administracija, u saradnji sa GTZ. Uvedena su dva nova obrazovna profila poslovni i finansijski administrator, a od jeseni startuje i treći – bankarski službenik.

- Kod učenika koji pohađaju ove obrazovne profile neguje se preduzetnički duh, oni moraju da nauče da sami kreiraju svoj život i svoju karijeru i da nema države ili vlade koja će to učiniti umesto njih. Učenicima neće biti potrebna dodatna obuka po završetku školovanja, jer je nastavni program po kome rade fleksibilno urađen, učenik se praktično navikava na doživotno učenje – da prati razvoj tehnologija, da vlada svim elektronskim sredstvima, da odlično govori strane jezike, da ima razvijenu komunikativnost, sposobnost rešavanja konflikata, sposobnost timskog rada. Đaci u birou za obuku simuliraju rad u preduzeću i to je revolucionarna novina, ali i garancija da će po sticanju diplome znati da rade posao za koji su se školovali. Ta simulacija počinje od registracije preduzeća, sadrži celokupnu organizaciju rada kancelarije – finansijsko poslovanje, trgovinu i slično, pri čemu učenici tokom školovanja simuliraju rad u različitim vrstama firmi. Oni uče kako funkcionišu budžetske ustanove, obavljaju sve vrste sekretarskih poslova, uče da prate promene propisa i da primenjuju te propise – a sve to je garancija da će učenik sutra kad izađe iz škole umeti da radi – kaže Vlahović.

Prema njenim rečima, uloga profesora je veoma značajna, jer je on daci praktično šef preduzeća, on ih podstiče da rade, da se snalaze u različitim situacijama, da rešavaju probleme, preuzimaju inicijativu...

Predmeti i moduli

Potrebu za novim nastavnim programima nametnulo je tržište rada na kome se danas traže nova zanimanja ili nova znanja i veštine u okviru postojećih zanimanja. Savremena privreda nametnula je potrebu i da u izradi nastavnih planova i programa zajedno rade socijalni partneri, nastavnici i stručnjaci iz oblasti obrazovanja. Novi program u svojoj strukturi ima predmete i module. Predmeti zadržavaju disciplinarni pristup, a moduli (skupovi funkcionalno povezanih znanja, veština i sposobnosti neophodnih za obavljanje određenog posla) omogućuju povezivanje teorije i prakse. Druga novina je orijentacija na ishode, kojima se određuje šta bi učenik trebalo da zna ili da ume da uradi po završetku školovanja. Novina u nastavnim planovima i programima je i drugačiji odnos teoretskih predavanja i praktične nastave – u trogodišnjem pilot školama to znači 70% prakse i 30% teorije, a u četvorogodišnjim školama taj odnos je 60% prema 40%.

Program reforme srednjeg stručnog obrazovanja Evropska unija sprovodi i u zemljama u okruženju – u Makedoniji, BiH, Hrvatskoj i Albaniji. U Srbiji je u toku prva faza programa, u Bosni druga, kao i u Hrvatskoj (jer je reforma jedno vreme bila zaustavljena zbog promena stavova vlade), dok je najdalje otišla Makedonija. Ovo je jedna od retkih oblasti koja se u Srbiji sprovodi kontinuirano i na koju nije uticala promena političke garniture u ministarstvu

U poređenju s ovakvim načinom rada, može se reći da stari obrazovni profili proizvode nezaposlene. U ovoj školi izuzetak su jedino trogodišnji profili: kuvar, konobar i poslastičar, koji su orijentisani ka praksi i gde učenici po završetku školovanja brzo dobijaju posao, dok zanimanja turistički, kulinarski i ugostiteljski tehničar, prema tvrdnjama stručnjaka, imaju zastarele planove i programe.

Radmila Pejić

Zadržati mlade stručnjake

Predsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine (IVV) Bojan Pajtić izjavio je, obračunajući se studentima iz republika bivše Jugoslavije, da pokrajinska vlada čini sve da zadrži mlade stručnjake u zemlji, jer je ova generacija studenata zalag za Evropu. Pajtić je primio predstavnike studentskih organizacija univerziteta i fakulteta iz Slovenije, BiH, RS, Makedonije i Srbije i Crne Gore, učesnike projekta „Studentski put u Evropu“. „Školovanje je izuzetno skupo i teško je kad država na kraju ostane bez stručnjaka. Da ne bi došlo od odliva mozgova, IVV ima program kojim podržava obrazovanje 330 mladih istraživača, a oni koji pokazuju najbolje rezultate dobiće posao. Isto tako, IVV radi na povratku 70 naših mladih stručnjaka, koji trenutno borave i rade u Kanadi, Francuskoj i Nemačkoj“. On je rekao je da je Univerzitet u Novom Sadu jedan od prestižnijih u SCG, navodeći da je prema evropskim standardima ocijenjen „čtvorkom“, te da su ispred njega univerziteta tipa Oksforda, koji je ocijenjen „peticom“.

Mladi info

Trećina mladih bez posla

Svaka treća osoba u dobi do 30 godina nezaposlena je, a oko 100.000 mladih bez i jednog je dana radnog staža. „Nezaposlenost mladih hrvatski je problem broj jedan, jer je to generacija od koje se očekuje da nosi gospodarski rast i otplaćuje 30 milijardi inozemnog duga“, istaknula je u petak predsjednica SSSH-a (SSSH) Vesna Dejanović u sklopu Dana otvorenih vrata, kojim je ta središnja obilježila 15. godišnjicu osnivanja. Vrata Tvornice u Šubićevoj ulici bila su i otvorena za mlade i sve koji traže posao. Na „standovima“ sindikata, HZZ-a, portala Moj posao, Udruge Mreža, te Udruge za pomoć žrtvama mobbinga mladi su mogli saznati koja se zanimanja traže, koja su im radna prava, kako napisati životopis te niz korisnih savjeta. Uživo su mogli isprobati intervju za posao s poslodavcem, te zatražiti pravni savjet sindikata. Savremena znanja, vještine, pristup globalnim tehnologijama čine mlade ljude najkomparativnijom prednošću razvoja Hrvatske, rekao je ekonomski savjetnik SSSH-a Mario Švigir. Na osnovu modela rasta i razvoja u zemljama EU-a, te uz ambicioznu strategiju razvoja, ističe Švigir, u Hrvatskoj bi se kroz deset godina moglo otvoriti 200.000 do 250.000 trajnijih radnih mjesta. Bude li se hrvatsko gospodarstvo restrukturiralo i razvijalo po obrascima zapošljavanja u EU, veće zapošljavanje može se očekivati u sferi tehnološki naprednih industrija, ugostiteljskih usluga i turizmu. Ogroman potencijal za zapošljavanje oko 170.000 ljudi i to visokoobrazovanih do 30 godina Švigir vidi u razvoju sektora poslovnih usluga.

U trgovini, ali i drugdje, upozorio je, događa se „kreativna destrukcija“ radnih mjesta. Nestaju stara zanimanja i stvaraju se nova, a mladi moraju na vrijeme ovladati novim znanjima i vještinama kako bi mogli konkurirati na tržištu rada. Pri ulasku u svijet rada mlade najviše pogađa fleksibilizacija, odnosno rad na određeno radno vrijeme te neplaćeni prekovremeni rad, koji se u mnogim poduzećima odmišlja naziva i „odanošću“.

Vjesnik

Sindikati u srpskoj prosveti, njihovi međusobni odnosi, uticaji, pritisci i borba za članstvo

Esnafski klinč u balkanskom maniru

Nekoliko dana pred početak letnjeg raspusta, lideri Unije sindikata prosvetnih radnika Srbije pozvali su zaposlene u osnovnim i srednjim školama na bojkot prvih časova u prepodnevnoj i popodnevnoj smeni u znak protesta što nije potpisan poseban kolektivni ugovor kojim se oni, pored ostalog, štite i od nekontrolisanog otpuštanja. Nije nikakva tajna da eksperti Svetske banke insistiraju na racionalnijoj mreži školskog sistema još od demokratskih promena i da je, zbog pada nataliteta i gašenja pojedinih zanimanja, u školama Srbije višak najmanje 10 posto zaposlenih (oko 12.500 ljudi), pa će, sva je prilika otpuštanja biti koliko već od jeseni. Iako se resorni ministar, Slobodan Vuksanović, javno zaklinje da će se pre na ulici naći on nego što će se to dogoditi bilo kom učitelju ili profesoru.

Za mnoge je sindikalni poziv na štrajk upozorenja pre organizovan zarad kupovine sindikalnih poena u borbi za članstvo nego svrshodna akcija koja će pogoditi pravo u metu. U konkretnom slučaju išlo se na pretnju prosvetnim vlastima da čak ni školska godina u septembru neće početi na vreme ako se do tada ne parafira posebni kolektivni ugovor – iako ceo posao oko pripreme nacrtu tog dokumenta tek treba da završe esnafski sindikati. Drugim rečima, oni nisu uradili posao, a prozivaju vlast zbog teksta koji sami nisu pripremili. Apsurdno. I tipično u balkanskom maniru.

Zapravo, posebni kolektivni ugovori mogu da budu povod za priču o statusu sindikata u srpskoj prosveti, njihovim međusobnim odnosima i moći. Moglo bi se mirne duše reći da se sve relacije i uticaji sa državnog nivoa prelamaју i na ovaj, sindikalni delić mikrosistema. U Srbiji su trenutno na snazi dva posebna kolektivna ugovora u prosveti, za osnovne i srednje škole, koji važe od 1. januara 2000. godine. U međuvremenu bilo je pokušaja da se taj dokument promeni – poslednji u novembru 2003. kada su na usaglašeni tekst potpise stavili tadašnji ministar prosvete, Gašo Knežević, predsednik Unije sindikata prosvetnih radnika Srbije (USPRS), Miodrag Skrobanja, i predsednik Granskog sindikata prosvetnih radnika Srbije „Nezavisnost“, Zdravko Kovač. Treći sindikalni lider, Branislav Pavlović, iz Sindikata obrazovanja Srbije (SOS) nije imao dozvolu Glavnog odbora da to uradi, jer u tekstu nisu spomenuti koeficijenti važni za utvrđivanje plata.

Nesuglasice na zajedničkom poslu oko pisanja kolektivnih ugovora signaliziraju da su odnosi između staleških organizacija na klimavim nogama i u ostalim sferama saradnje

U međuvremenu, u martu ove godine, u srpskom parlamentu usvojen je novi Zakon o radu, tako da odredbe iz važećih kolektivnih ugovora koje nisu u suprotnosti s tim zakonom i sa tzv. „krovnim zakonom“ o osnovama sistema obrazovanja, ostaju na snazi do 23. septembra ove godine. I zato je neopodno da se do tada parafira novi kolektivni ugovor. Osim tih dokumenata, postoji i Protokol u kome se država obavezuje da neće započeti racionalizaciju (što je eufemizam za otkaze) do kraja nastavne godine.

Lideri i eksperti sindikata prosvetnih radnika uključili su se u pisanje prednacrta kolektivnog ugovora u različitim etapama. Naposljetku se tom poslu priključio i predsednik „Nezavisnosti“ – Zdravko Kovač. Na negodovanje ostale dvojice sindikalnih vođa, on je insistirao na dodatnim zahtevima, što je, po njima, usporilo proces pisanja dokumenta.

Moć novca

- Da bi sindikat mogao da funkcioniše, on mora da ima sredstva i ljude. Kad bi ovaj sindikat raspolagao sa više novca, ja bih angažovao najbolje eksperte da učestvuju u pregovorima. Većina sindikata u stranim zemljama ima veliki broj zaposlenih i snaga sindikata ogleda se u tome koliko eksperata mogu da zaposle ili angažuju u razgovorima koji zahtevaju ekspertsko znanje – kaže predsednik SOS.

Kovač ne misli da koči usaglašavanje time što odbija da prihvati verziju ugovora iz 2003, jer smatra da se radi o arhaičnom i neupotrebljivom dokumentu. Pre bi da se organizuju radni sastanci na kojima će pravnici svih sindikata sačiniti nov tekst. Njegov predlog je prihvaćen bez oduševljenja i uoči izdavanja časopisa „Obrazovanje i razvoj“ trebalo bi da se utvrde konture novog kolektivnog ugovora u prosveti i zatim proslede resornom ministarstvu i ministarstvima za rad i finansije.

- Sprema se set školskih zakona i zakona koji uređuju oblast javnih službi i državnih organa i ne vidim zašto bismo paničili kada smo Protokolom „pokriveni“ do kraja avgusta. Bolje da tu energiju iskoristimo da napravimo kolektivni ugovor

koji će da traje, a ne da sastavimo spisak želja koje neće biti u skladu sa zakonima – komentariše Kovač.

Predsednik USPRS, Miodrag Skrobanja, kaže da je njegov sindikat štrajkom upozorenja želeo da pogura pisanje dokumenta kojim će se i direktorima onemogućiti da samovoljno zapošljavaju svoje ljude pored očiglednih viškova u drugim školama.

- Ministru Slobodanu Vuksanoviću doneli smo silna rešenja direktora, koji zaposlenima već dele 20, 30 pa čak i 50 posto manje časova za sledeću godinu jer nema dovoljno učenika u odeljenju. On je bio malo iznenađen i tražio je da mu damo te podatke, ali je i dalje tvrdio da nijedan prosvetni radnik neće biti otpušten za vreme njegovog mandata. Pošto nam nije pokazao čarobnu formulu kojom će to da izvede, izgleda da smo mi od njega svesniji da u prosveti ima velikih tehnoloških viškova – kaže Skrobanja.

I pored nesuglasica koje postoje između sindikata, on ipak veruje da će se ceo posao oko ugovora završiti na vreme – u protivnom, ako sindikati ne uspeju da zaštite prosvetne radnike od otpuštanja, po njemu, ne bi trebalo ni da postoje.

Po tvrđenju oko izrade kolektivnih ugovora može se pretpostaviti da su međusobni odnosi između reprezentativnih sindikata daleko od idealnih. Sindikalne vođe ne mogu da se dogovore čak ni oko toga koja je najbrojnija staleška organizacija. Kovač procenjuje da su svi otprilike podjednake snage, sa oko 20.000 članova, Skrobanja objašnjava da je u vreme kad se utvrđivala reprezentativnost, USPRS u Ministarstvo prosvete doneo više pristupnica nego druga dva sindikata zajedno, dok Pavlović demantuje izjave o jednakosti, tvrdeći da je SOS najveći sa 40.000 članova, a GSPRS „Nezavisnost“ tri puta slabiji. Sindikalci nisu jedinstveni ni oko broja zaposlenih, po jednim u školama radi oko 101.000 učitelja, nastavnika i profesora, dok je po drugima taj broj veći za oko devet hiljada. Postoje i procene po kojima je u prosveti zaposleno čak 120.000 ljudi, a statistike govore da u Srbiji uči između 900.000 i 1.000.000 daka.

Sličnosti malih razlika

- Po sindikalnoj snazi, u odnosu na balkanski region ili zemlje jugoistočne Evrope mislim da imamo slične probleme koje imaju zemlje u tranziciji, kao što je Rumunija, Bugarska, Makedonija, Hrvatska. To mogu da kažem jer s njima često saradujem. Slovenci su tu malo dalje od nas dogurali, oni imaju pre svega više para, veći nacionalni dohodak, pa su i sindikati bogatiji – komentariše predsednik SOS Branislav Pavlović.

Predstavnici sindikata različito tumače razloge zbog kojih se češće ponašaju kao rogovu u vreći nego kao partneri kojima je interes zaposlenih u prosveti na prvom mestu. Za Pavlovića je to normalno, jer su oni u stvari konkurenti koji se bore da preotmu članove jedni drugima ili da privuku one koji se još nisu opredelili. Kovač kritikuje Pavlovića zbog sindikalnog marketinga i potpirivanja disonantnih tonova koji se javljaju između „Nezavisnosti“ i SOS, a Skrobanja osuđuje druga dva sindikata što prave ustupke državi kad god dođe do situacije stani-pani i misli da su njihovi odnosi zapravo na staklenim nogama.

Predsednik SOS procenjuje da bi za sve najbolje bilo kad bi postojao samo jedan sindikat u prosveti, a kao argument u prilog toj tezi, poteže podatak da ovaj princip funkcioniše oko nas. Recimo, u Makedoniji postoji samo jedan sindikat, a isto je i u Crnoj Gori.

- Tako je najlakše pregovarati, ali treba ubediti ljude da sad više nema posebnih razloga da postoji više sindikata. I u svetu se sve više radi na integraciji. Mi smo članovi Internacionale obrazovanja koja je imala 27.000.000 članova, a postojala je Konfederacija učitelja i nastavnika, koja je bila mnogo manja i mi smo prošle godine na kongresu u Porto Alegreu doneli odluku da ih primimo. I ovde bi trebalo da se ujedinjujemo, ali u ovoj zemlji to ne možemo baš tako lako da postignemo – komentariše Pavlović.

Koliko su međusobni odnosi ponekad zategnuti i napeti pokazuje i primer da u „Nezavisnosti“ čak ozbiljno razmišljaju da se žale Internacionali obrazovanja i da traže smenu Pavlovića, jer smatraju da predsednik SOS u toj organizaciji zastupa samo svoj sindikat, umesto da štiti interese svih sindikata u Srbiji i Crnoj Gori. Šta reći na to, osim da su u pitanju balkanska posla gde ogovaranje i tužakanje često oduzima dobar deo svake, pa i poslovne konverzacije i strategije!

Kako će se sindikalna priča o integraciji završiti videće se za nekoliko godina. Pod znakom pitanja neće biti sam epilog, jer Srbija mora da prati i svetske sindikalne i ostale trendove, nepoznanica

je ko će ostati matica u koju će se uliti ostali.

Dva od tri reprezentativna sindikata prosvetnih radnika („Nezavisnosti“ i SOS) delovi su velikih sindikata, ali po tvrdnjama njihovih predsednika to ne utiče na autonomnost i samostalne sindikalne aktivnosti. Ipak, činjenica je da kad ti veliki sindikati organizuju generalni štrajk, njihove članice se odazivaju, ali kad je situacija obrnuta, prosvetari od svojih centrala dobijaju samo verbalnu podršku.

- Ujedinjeni granski sindikati jesu konfederacija granskih sindikata. Prosveta je, što se tiče broja članova, jedan od manjih članova u konfederaciji, ali smo značajni u tome što imamo društveni ugled i solidan prihod, za razliku od recimo velikih sindikata, metalaca, tekstilaca, kožara... To su sektori koji su potpuno uništeni, a time su i njihovi prihodi dosta prob-

lematični. Mi smo po prihodima na četvrtom ili petom mestu, što znači da imamo dosta uticaja, u smislu da se naš glas čuje na izvršnom odboru ujedinjenih granskih sindikata, predsedništvu i slično. Prema tome, moglo bi se reći da se granski sindikat afirmisao u smislu značaja i uticaja na politiku ujedinjenih granskih sindikata – tvrdi Kovač.

Sindikat obrazovanja Srbije jeste deo

Uticaj

O tome koliko domaći sindikati mogu da utiču na racionalizaciju mreže škola, na upravljanje, finansiranje, ponašanje direktora... postoje različiti stavovi, koji idu od potpunog negiranja do mišljenja da zbog „lobiranja“ sindikati zapravo i postoje.

- Mi činimo sve što možemo i upravo smo krajem juna ministru pokazali silne podatke o racionalizaciji mreže. Čak ni on nije znao neke podatke o rasporedu škola, strukturi zanimanja... Znači, imamo neki uticaj, ali znate da krajnji rezultat pripada lokalnim samoupravama, odnosno one vode politku, i moram da priznam da tu nemamo veliki uticaj. Zato smo se sa resornim ministrom dogovorili da ponudimo predlog izmene zakona o osnovnim i srednjim školama da bismo što više smanjili uticaj politike.

Samostalnog sindikata Jugoslavije i u sastavu je Saveza samostalnih sindikata Srbije (SSSS). Ti odnosi na nivou Republike nisu uređeni i, po Pavlovićevoj tvrdnji, SOS sa SSSS-om nema velikih dodirnih tačaka.

Prema tvrdnji upućenih u sindikalna posla, u Srbiji ne postoje sindikalne organizacije kakve, na primer, imaju Grci, Francuzi ili Italijani. Kad se tamo donose zakoni koji se odnose na školstvo ili reformu fakulteta koji sindikatu nisu po volji, na ulice izađe milion pa čak i dva miliona ljudi koje posredno ili neposredno dotiču najavljene promene.

U USPRS kažu da su jedini isključivo esnafski sindikat jer su na vreme shvatili da nikako ne mogu da budu isti zajednički interesi metalaca, kožara, prosvetara i lekara i čak se čude kako na tim principima mogu da funkcionišu druga dva sindikata prosvetnih radnika.

Za razliku od zemalja u kojima su sindikalni pokreti vrlo jaki i čiji predstavnici utiču na donošenje odluka u raznim stručnim telima koja funkcionišu na nacionalnom, ministarskom ili strukovnom nivou, u Srbiji je malo drugačije. Na primer, u Nacionalnom prosvetnom savetu (NPS) od 41 člana samo jedan predstavlja interese svih reprezentativnih sindikata u prosveti i to podjednako ljuti sve sindikalne lidere, mada i među njima različito gledaju na značaj tog tela, koje po zakonu

utvrđuje strategiju razvoja obrazovanja u Srbiji. Samo jedan predstavnik sindikata u NPS pokazuje odnos države prema staleškim organizacijama i o jačini uticaja iz njihovog ugla gledano, jer je malo verovatno da oni koji su prošle godine menjali zakon veruju da će jedan sindikalni glas moći da utiče na konačnu odluku Nacionalnog prosvetnog saveta o bilo čemu.

S druge strane, ni u jednom sindikatu ne kažu da se odluke donete na nekom drugom mestu (u komisiji nekog stručnog tela, na primer, gde je član predstavnik njihovog sindikata) neće saslušati, ali napominju da će o eventualnom prihvatanju odlučiti, a ko bi drugi – rukovodstvo sindikata. U principu se izjava svih sindikalnih vođa svodi na stav da se te odluke uvažavaju, pod uslovom da su argumentovane.

Kad se politika nađe u sindikalnom fokusu, sve je takoreći isto – esnafski lideri se međusobno ogovaraju i optužuju, sopstvena dela se veličaju a tuđa minimiziraju i uvek je onaj drugi kriv za zastoje u sindikalnom životu. Ako je za utehu, ovdašnje sindikalne vođe tvrde da je način funkcionisanja sličan sa modelima koji postoje u zemljama u tranziciji, u balkanskom regionu, pa i šire.

Olga Nikolić

Neophodan zakon o visokom obrazovanju

Prof. dr. Radmila Marinković-Nedućin, rektor Univerziteta u Novom Sadu

■ Na nedavno održanoj konferenciji u Bergenu posvećenoj Bolonjskom procesu Srbija se po tome u kojoj je meri ispunila preuzete obaveze našla na trećem mestu otpozadi. Kako Vi ocenjujete poziciju koju je srpsko visoko obrazovanje zauzelo na listi evropskih zemalja i jesu li ocene odraz realnog odnosa obrazovnih sistema zemalja učesnica?

Na konferenciji ministara u Bergenu dat je presek stanja reformi visokog obrazovanja, po prvi put sa pojednostavljenim kvantitativnim pokazateljima proizašlim iz izveštaja koje su pripremile zemlje učesnice Bolonjskog procesa. Upravo zbog toga se realnost ovakve ocene može u izvesnom smislu dovesti u pitanje, pošto ona ne proizilazi iz suštinske analize promena u institucijama visokog obrazovanja već prvenstveno iz procene sistemskih promena. Pojednostavljeno rečeno, možda smo bolje „igrali na sredini terena“ nego što to ocena pokazuje, ali nismo uspeli u završnici, pa zato i rezultatom ne možemo biti zadovoljni.

■ Šta je uticalo u najvećoj meri na tako lošu ocenu i kako se obrazovni sistem u Srbiji mogao bolje kotirati u postojećim zakonskim okvirima?

Činjenice da nije donet Zakon o visokom obrazovanju primeren evropskim trendovima, da nije institucionalno oformljen nacionalni sistem akreditacije i kontrole kvaliteta institucija visokog obrazovanja, da nije promenjen već anahroni sistem obrazovanja - ne samo da su uticale na ocenu reformi u našoj zemlji na evropskoj sceni već bitno otežavaju dalji razvoj naših univerziteta. I zato, ne ulazeći dalje u polemiku da li je ocena mogla biti nešto veća u boljem prikazu i proceni učinjenog, smatram je dobrom opomenom da u relativno kratkom vremenu moramo uobličiti nov sistem u skladu sa opredeljenjima evropskog prostora

visokog obrazovanja, ako u njemu želimo ravnopravno da učestvujemo.

■ Univerzitet u Novom Sadu je pojedinačno posmatrano dobio daleko višu ocenu u odnosu na opštu ocenu. Šta to odvajava novosadski univerzitet od srpskog proseka i približava evropskim standardima?

Univerzitet u Novom Sadu je u

u meri u kojoj to sadašnji sistem studiranja omogućava. Dodatak diplomi (na srpskom i engleskom jeziku) uveden je 2004. godine kao zvaničan dokument na Fakultetu tehničkih nauka, najvećem fakultetu našeg univerziteta, a tokom ove godine on će postati standard celog Univerziteta.

Verovatno da su ovi elementi

daljih pomaka.

■ Kako ocenjujete stav prosvetnih zvaničnika na čelu sa resornim ministrom Vuksanovićem koji je izjavio da su zagovornici objedinjavanja evropskog visokog obrazovanja „bolonjski profiteri“ i šta vidite kao dobit u opredeljenju za reformisanje visokog obrazovanja?

Čini mi se da su polemike „za ili protiv Bolonje“ prevaziđene ako želimo da budemo deo savremene Evrope, a tome ne vidim alternativu. Više se postavlja pitanje kako Bolonjski proces razumemo, kako ga prevodimo u sopstvena opredeljenja i koliko brzo smo spremni na prilagođavanje zahtevima savremenog društva. Ne vidim nikakvu opasnost da ćemo time izgubiti kvalitet i tradiciju naših univerziteta. Nema unapred propisanih rešenja i modela, naprotiv - širok je prostor za inicijativu i individualna opredeljenja u opšte postavljenim okvirima.

Svaka institucija visokog obrazovanja mora, stoga, definisati svoju misiju, da bi kroz nju prepoznala zahteve svog okruženja, definisala sopstvene potrebe i resurse, te da bi jačala i menjala se u skladu sa evropskim trendovima. Svesni smo činjenice da univerziteti danas ulaze u vrstu utakmice, u najpozitivnijem smislu te reči, u kojoj će kvalitet i efikasnost biti izuzetno bitni za opredeljenje studenata gde će da studiraju. Zato reforme i posmatramo ne kao nametnutu obavezu već kao sopstveni interes. To istovremeno znači i interes za promenu celokupnog sistema visokog obrazovanja, koji treba da obezbedi pretpostavke prepoznatljivosti i priznavanja naših univerziteta u evropskom prostoru.

■ Koliko nepostojanje odgovarajućeg zakonskog rešenja usporava ili osujećuje reformisanje srpskih univerziteta?

Sadašnji Zakon u izvesnoj meri

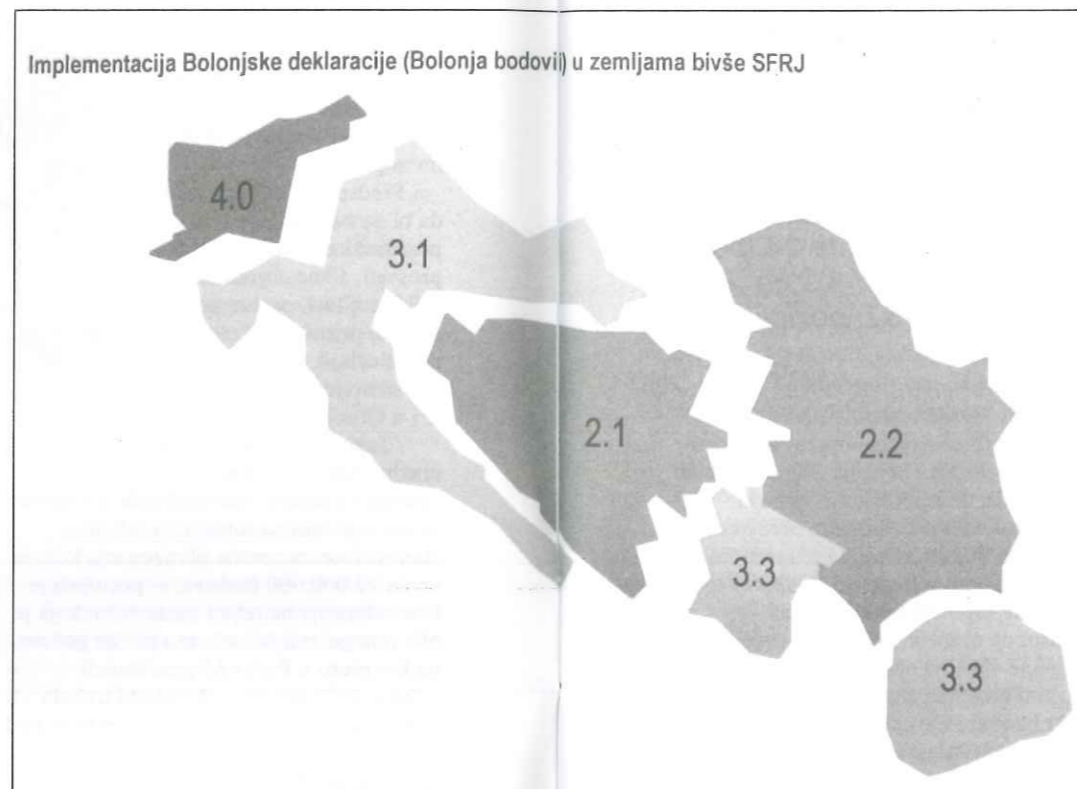
Zakon je samo prvi neophodan korak, a strategija daljeg razvoja celokupnog sistema visokog obrazovanja sigurno je sledeći prioritet u utvrđivanju dugoročnih ciljeva (kapaciteti primereni potrebama za kadrom određenog stepena obrazovanja i profila, mreža institucija, odnos države i univerziteta, mehanizmi finansiranja, razvoj vandržavnog sektora...) svake zemlje koja želi da bude deo Evrope znanja, kako je definiše Bolonjski proces.

omogućava transformaciju univerziteta, ali u mnogim elementima predstavlja i kočnicu. Potpuno anahroni sistem studiranja, nepostojanje sistema uvida u kvalitet, nepostojanje kriterijuma oko finansiranja predviđenih ciklusa studija, dezintegriranost univerziteta i ograničenja u organizovanju interdisciplinarnih osnovnih studija, nejasna profilisanost institucija visokog obrazovanja samo su neki od tih elemenata. I zato je donošenje novog zakona, u čiju pripremu je uloženo skoro tri godine rada, neophodno i hitno, što je i jednoglasan stav Zajednice univerziteta Srbije. Da je to učinjeno, danas bismo bili u znatno povoljnijoj poziciji, suštinski a ne samo u odnosu na dobijenu ocenu u Bergenu. Dalje odlaganje njegovog usvajanja zaista čini veliku štetu, i institucijama visokog obrazovanja, i studentima, i društvu u celini.

Zakon je samo prvi neophodan korak, a strategija daljeg razvoja celokupnog sistema visokog obrazovanja sigurno je sledeći prioritet u utvrđivanju dugoročnih ciljeva (kapaciteti primereni potrebama za kadrom određenog stepena obrazovanja i profila, mreža institucija, odnos države i univerziteta, mehanizmi finansiranja, razvoj vandržavnog sektora...) svake zemlje koja želi da bude deo Evrope znanja, kako je definiše Bolonjski proces.

Bojana Čebić-Cvetković

Implementacija Bolonjske deklaracije (Bolonja bodovi) u zemljama bivše SFRJ

toku tri godine započeo reforme obrazovnog procesa u okvirima postojećeg Zakona o univerzitetu. Više od polovine postojećih programa reformisano je u toku tri godine, uvođenjem jednosemestralnih i izbornih predmeta kao standarda, kontinualnog ocenjivanja, uz nove programske sadržaje i nove obrazovne profile na svim fakultetima našeg Univerziteta. Započeli su i prvi pilot programi dva ciklusa studija, programi doktorskih studija. Na trećini programa uveden je bodovni sistem (ECTS),

doprineli pozitivnim ocenama reformi na Univerzitetu u Novom Sadu. To, međutim, nikako ne znači da smo posao i obavili. Predstoji nam ozbiljan rad na uvođenju novih nastavnih metoda, na ukupnom uobličavanju bodovnog sistema u svim njegovim elementima, tek smo započeli uvođenje sistema interne akreditacije i samoevaluacije, predstoji nam formiranje informacionog sistema po jedinim standardima. Većinsko opredeljenje za promene na našem Univerzitetu dobra je pretpostavka

Srbija je se „Bolonjskom procesu“ zvanično priključila 2003. godine. Na osnovu tadašnjeg izveštaja na sastanku ministara obrazovanja u Berlinu, ocenjeno je da je zakašnjenje zanemarljivo, odnosno da su učinjeni značajni pomaci u pogledu reformisanja visokoškolskih institucija. U tada preuzete obaveze i to u dvogodišnjem periodu, spadalo je uvođenje dvostepenih studija, usvajanje nacionalnih standarda za kontrolu kvaliteta i uspostavljanje procedure za priznavanje kvalifikacija u skladu sa Lisabonskom konvencijom.

Neispunjene obaveze

Posredstvom reformama prvo mesto dele Danska i Norveška sa ocenama 4,9, a među prvih deset su flamanska zajednica u Belgiji, Češka, Island, Irska, Holandija, Škotska, Finska i Nemačka. Odmah iznad Srbije su Albanija, Luksemburg i Španija.

Od septembra 2003. do maja 2005. posebno je ocenjivan razvoj triju oblasti koje je Ministarski samit u Berlinu definisao kao prioritete. Prva prioriteta oblast jeste razvijena sistema za osiguranje kvaliteta u okviru koga je procenjeno da li su usvojeni nacionalni standardi i procedure, da li su uspostavljene agencije za osiguranje kvaliteta i akreditaciju, zatim učešće studenata u procesu osiguranja kvaliteta na svim nivoima, učešće stranih stručnjaka u procesu osiguranja kvaliteta u okviru nacionalne agencije, u procesu eksternih evaluacija, kao i članstvo u međunarodnim mrežama za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju. Druga oblast je uspostavljanje dvostepenog sistema studiranja, odnosno uspostavljanje studijskih programa zasnovanih na dva ciklusa, u oceni čega učestvuju i broj upisanih studenata i prohodnost u drugi ciklus studija. Treći ključni element – priznavanje diploma i kvalifikacija – meren je sa stanovišta izdavanja dodatka diplomu, ratifikacije Lisabonske konvencije i implementacije evropskog sistema prenosa bodova.

Tokom priprema za ministarski sastanak u Bergenu napravljen je pregled sprovedenosti Bolonjske deklaracije u ove tri oblasti za sve zemlje učesnice Procesu, na osnovu nacionalnih izveštaja tih država (koje su podnela ministarstva zadužena za visoko obrazovanje na osnovu standardizovanog obrasca), kao i analiza nekoliko međunarodnih organizacija. Interesantno je da su tri države podnele po dva izveštaja zbog postojanja paralelnih obrazovnih sistema – Srbija i Crna Gora, Škotska i Engleska i flamanski i francuski deo Belgije.

U zavisnosti od stepena implementacije za svaku od deset pojedinačnih stavki, sve zemlje su dobile ocenu od jedan do pet, a ocene su označene odgovarajućim bojama: jedinica je označena crvenom bojom koja predstavlja zanemarljiv stepen

implementacije, dvojka je narandžasta, kao oznaka za mali stepen implementacije, trojka kao dobar stepen implementacije je žuta, četvorka je obeležena svetlozeleno kao vrlo dobar, a najviša ocena je petica – za odličan stepen implementacije,

nacionalnom nivou, da su usvojeni standardi i procedure na nacionalnom nivou, da funkcionišu agencija za osiguranje kvaliteta i akreditaciju i da su sve ustanove akreditovane.

Imajući u vidu koliko su naši fakulteti

Na listi od 43 zemlje učesnice Bolonjskog procesa, Srbija se nalazi na 41. mestu, odnosno na trećem otpozadi, sa ocenom 2,2. Iza Srbije su još samo Bosna i Hercegovina sa ocenom 2,1 i Andora sa ocenom 2, dok su ispred nas sve države iz regiona, uključujući i Crnu Goru – ocenjeno je na konferenciji ministara prosvete, održanoj u Bergenu 19. i 20. maja. Od država sa prostora bivše Jugoslavije najbolje je plasirana Slovenija koja je dobila ocenu 4 i tako zauzela 24. poziciju, Makedonija i Crna Gora su sa ocenom 3,3 na 30, odnosno 33. mestu, dok je Hrvatska na 37. poziciji sa ocenom 3,1.

označena tamnozelenom bojom. Sve države unapred su znale kako će izgledati ocenjivanje, jer je za svaku stavku bilo precizirano šta treba uraditi da bi se dobila određena boja. Da bi se, recimo, zaslužila tamnozeleno boja za razvoj sistema za osiguranje kvaliteta u celini, bilo je potrebno da je taj sistem razvijen na

Prof. dr Dejan Popović

poslednjih nekoliko godina postigli u oblasti reforme visokog obrazovanja, čini se da katastrofalna pozicija Srbije nije bila iznenađenje, ali se prašina u javnosti podigla nakon izjave ministra prosvete, Slobodana Vuksanovića, da je prezadovoljan plasmanom u Bergenu. Tako se i ovaj put težište problema prebacilo na međusobne optužbe bivše i sadašnje prosvetne vlasti, a najmanje je bilo reči o stvarnim krivcima za loš rezultat. Gde je Srbija na mapi Evrope?

Na nivou osiguranja kvaliteta Srbija je dobila narandžastu boju, i tako se plasirala među osam poslednjih zemalja u Evropi, na nivou dva ciklusa studija takođe smo zaradili dvojku i zauzeli mesto među šest prethodnih zemalja, dok smo na nivou priznavanja kvalifikacija, i pred ocene tri, među devet poslednjih zemalja. Najlošiju ocenu Srbija je dobila za učešće studenata u osiguranju kvaliteta i za stavku koja označava procenat akademaca upisanih na studijske programe zasnovane na dva ciklusa, dok smo svetlozeleno boju, odnosno četvorku, zaradili zahvaljujući ratifikaciji Lisabonske konvencije. Profesorka Elektrotehničkog fakulteta i bivša pomoćnica ministra prosvete za visoko obrazovanje, Srbijanka Turajlić, ukazuje

da na Beogradskom univerzitetu ima studenata upisanih na dvostepenu nastavu i da prohodnost u drugi ciklus studija nije organizovana, napominjući da su ove dve ocene rezultat „nečije nebrige i neinteresanja“.

- Jedina zelena boja, za ratifikaciju Lisabonske konvencije, zarađena je u vreme kada je ministar prosvete bio Gašo Knežević. Mi smo potpisali ovu konvenciju, ratifikovali je, formirali ENIC centar (Evropska mreža nacionalnih informacionih centara) i za to dobili najvišu ocenu. U međuvremenu je iz nekog razloga taj centar ugašen, tako da smo pali stepenicu niže – kaže Turajlić.

Ona podseća da je izveštaj za Bergensku konferenciju kritikovala odmah pošto je sačinjen, ali da ministarstvo taj izveštaj nije menjalo, iako je moglo da neke ostvarene reforme bolje predstavi. Umesto toga, dodaje Turajlić, ministarstvo se ponašalo „kao da ga uopšte ne zanima da li ćemo u Evropi biti prvi ili četrdeset prvi“. I drugi apel, koji je Alternativna akademska obrazovna mreža uputila odmah po završetku konferencije u Bergenu svim zvaničnim institucijama, rukovodstvima univerziteta i fakulteta, celokupnoj javnosti i akademskoj zajednici ostao je bez reakcija. AAOM je zatražila da se odmah započne izrada sveobuhvatne nacionalne strategije razvoja visokog obrazovanja i da se pomenute institucije aktivno uključe u njeno sprovođenje, kako bi Srbija na samitu u Londonu 2007. mogla da pokaže da iskreno želi da postane sastavni deo evropskog prostora visokog obrazovanja.

I dok Turajlić ocenjuje da je Srbija postigla zanemarljiv napredak u ispunjavanju obaveza preuzetih u Berlinu, aktuelni ministar prosvete tvrdi da smo u Bergenu naišli na „izvanredno dobar prijem“, posebno zbog činjenice da su našu delegaciju činila čak dva predstavnika studentskih organizacija.

- Oduševljen sam čestitkama koje smo dobili od najodgovornijih ljudi iz međunarodne zajednice, što smo uspeali da za tri i po meseca napravimo zakon o visokom obrazovanju i što je u tom poslu akademska zajednica imala vodeću ulogu. Oduševljen sam i poznavanjem situacije u srpskom političkom životu i relaksirajućem stavu prema datumu usvajanja zakona. Tri i po godine ljudi koji su bili najodgovorniji za visoko obrazovanje zamajavali su profesore i studente pričama o reformama, a nisu doneli zakon, niti bilo šta konkretno učinili. Čudim se da smo dobili ijedan bod, s obzirom na to da se u oblasti reforme visokog obrazovanja prethodnih godina nije radilo ništa. Jedina rubrika u kojoj imamo veći broj poena jeste zasluga Univerziteta u Novom Sadu – rekao je Vuksanović.

Odbacujući optužbe ministra Vuksanovića, Srbijanka Turajlić podseća da je Predlog zakona o visokom obrazo-

vanju urađen u jesen 2003. godine i da se on nalazio na svim veb-stranama relevantnim za visoko obrazovanje. Prema njenim rečima, „postignutim rezultatima može biti zadovoljan samo onaj ko ne zna o čemu se ovog momenta radi u visokom obrazovanju ili ako ga to uopšte ne zanima“.

Predstavnici Saveza studenata Beograda i Studentske unije Srbije konstatuju da domaći zadatak iz Berlina nismo uradili i da predstoje brojne obaveze, koje treba ispuniti do naredne konferencije u Londonu 2007. Mihajlo Babin, član delegacije iz SUS kaže da je Srbiji potreban Bolonjski proces da bi bolje funkcionisala u obrazovanju i da ne bi ostala „crna rupa u Evropi“. Član ESIB (Nacionalnih studentskih unija Evrope), Predrag Lažetić, tvrdi da je učešće srpskog ministarstva prosvete u radu Komiteta za praćenje Bolonjskog procesa između dve ministarske konferencije bilo zanemarljivo i da su prosvetne vlasti bile nezainteresovane za političke obaveze preuzete u Berlinu. Kao jedan od uzroka za loš plasman naše zemlje, Srećko Šekeljić iz SSB navodi podele u akademskoj javnosti oko pristupanja Bolonjskom procesu, što je, prema njegovim rečima,

Prof. dr Srbijanka Turajlić

dovelo do toga da se donošenje zakona prolongira već dve godine i da fakulteti ne reformišu nastavne planove i programe u okviru postojećeg zakona.

-Veći deo reforme mogao je biti sproveden u okviru aktuelnih zakonskih okvira i to je propust fakulteta. Aktuelni zakon dopušta reformu, ali je ne podstiče, niti na nju obavezuje, tako da su reformisani programi sporadični pokušaji pojedinih fakulteta ili čak odeska na fakultetima – smatra Šekeljić.

Članovi akademske zajednice vrlo biranim rečima i umerenim tonom izrazili su svoje nezadovoljstvo zbog lošeg plasmana Srbije i zbog činjenice da u reformama zaostajemo za ostalim državama, uz

Prof. dr Gašo Knežević

opravdanje da smo Bolonjskom procesu pristupili kasnije. To što nas u Bergenu niko nije kudio bio je sasvim dovoljan razlog za optimistične procene sa svih strana da ćemo do londonskog samita sigurno popraviti ocene i ispuniti preuzete obaveze.

Rektor Univerziteta u Beogradu, Dejan Popović, izjavio je pre ministarskog sastanka da mu je „drago što neće biti prisutan kada Srbija bude podnosila izveštaj o postignutim rezultatima“.

- Krivicu za tako lošu ocenu ne snose ljudi koji su sada na odgovarajućim funkcijama, jer je u pitanju zaostatak koji se meri sa više godina. Sada treba da se potrudimo da bude usvojen zakon koji odgovara evropskim propisima, a da narednih godinu i po dana sprovedemo i norme koje zahtevaju statutarno regulisanje. Tek tada ćemo moći da govorimo o okviru u kome treba da ti novi procesi funkcionišu, ali ako se zakon ne usvoji i taj korak ne napravi, nikada nećemo krenuti dalje – smatra Popović.

Goran Damjanović, potpredsednik Saveza studenata Crne Gore, kaže da su na crnogorskim fakultetima reforme uveliko počele i da je već upisana prva generacija studenata po bolonjskom sistemu. Sem toga, reformisana su studentska tela, a Crna Gora je prva u regionu uvela studentski parlament.

- Naš ministar je veoma zadovoljan ocenom reforme u Crnoj Gori, ali studenti nisu, jer mislimo da treba da prođe još dosta vremena kako bi se i studenti i profesori navikli na novi sistem. Imamo zastarjele knjige, dosta nervozne profesore koji teško prihvataju reforme i nemamo materijalne uslove da bismo mogli da ispunimo kriterijume koje je postavila Bolonjska deklaracija. Ipak, najbitnije je da se krenulo sa mrtve tačke – kaže Damjanović i izražava nadu da će pomak doneti usvajanje novog zakona o studentskom standardu i izmene statuta univerziteta.

Dr. Slobodan Vuksanović

- Sagledavajući položaj Bosne i Hercegovine u Bolonjskom procesu, mora se priznati kako BiH ide polako ali sigurno. Nažalost, bilo bi bolje za studente kao i cijelu akademsku zajednicu da reforme idu mnogo brže, ocenjuje Siniša Skočibušić, predsjednik Studentskog zbora Sveučilišta u Mostaru.

- Iako ukupna ocjena postignutog u BiH nije visoka, mislim da možemo biti zadovoljni na planu osiguranja kvaliteta i djelomice priznavanja diploma. Ostali segmenti su dosta lošiji, ali vjerujem da će u narednom razdoblju doći do značajnog poboljšanja. Mislim da svi članovi akademske zajednice dijele ideju i nezadovoljstvo sporim procesom reforme. U interesu je studenata da se što prije postignu zacrtani ciljevi. Dosad je često dolazilo do nesuglasja na polju provedbe odredbi Bolonjske deklaracije kako između studenta, tako između nastavnika, ali ponajviše između vlasti i sveučilišta - kaže Skočibušić.

Naš sagovornik smatra da su ocene koje je dobila BiH realne i da će biti veći izazov da se nadoknadi propušteno. Prema njegovim rečima, prioriteti će biti osiguranje pravnog okvira reforme i novca, a ukoliko država obezbedi dovoljno novca, značajan deo problema biće rešen u smislu osiguranja kvaliteta i socijalne dimenzije.

Za naredni samit u Londonu 2007. godine ministri prosvete definisali su nekoliko oblasti kao prioritete: implementaciju standarda i procedura za osiguranje kvaliteta predloženih u izveštaju Evropske mreže za osiguranje kvaliteta, uspostavljanje nacionalnog sistema kvalifikacija, izdavanje i priznavanje zajedničkih diploma za sva tri ciklusa studija i stvaranje mogućnosti za fleksibilnije studiranje, uključujući i priznavanje prethodnog učenja.

Vesna Smiljanić

Odjeci bergenske konferencije

Krajem proteklog tjedna u norveškome gradu Bergenu održana je konferencija ministara visokog školstva zemalja potpisnica Bolonjske deklaracije pod nazivom Prema europskom visokoškolskom prostoru. Hrvatsku je delegaciju predvodio ministar znanosti, obrazovanja i športa doc. dr. sc. Dragan Primorac.

Ministar Primorac izvijestio je nazočne o provedbi Bolonjskoga procesa u Hrvatskoj. Osvrnuo se na hrvatski zakonodavni okvir za provedbu procesa, te tijela nadležna za provođenje prve faze reforme. Prvu fazu - vrednovanje studijskih programa - tijekom ove godine provode Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje i Agencija za visoko obrazovanje, uz dodatnu operativnu podršku ministarstva. Ministar Primorac je naveo i sljedeće korake, a posebice uvođenje novog lump sum modela financiranja visokih učilišta u Hrvatskoj od 2006, te predstojeći posao na izradi kriterija financiranja. Za promišljanje daljnjeg razvoja visokoga školstva, smatra ministar Primorac, potrebno je pratiti što se događa u drugim dijelovima svijeta, a posebice u Sjedinjenim Državama. Naglasio je važnost suradnje na uspostavi zajedničkih projekata i doktorskih studija, te na ovom području i dogovorio suradnju s austrijskom ministricom i francuskim ministrom visokog školstva.

Ministri su suglasni da je učinjen značajan napredak u provedbi tri prioriteta cilja procesa. Ti su ciljevi uvođenje visokoškolskoga sustava temeljenog na dva glavna ciklusa, osiguranje kvalitete visokoga školstva i priznavanje inozemnih diploma. Određene su smjernice daljeg razvoja ovih reformskih područja. Usvojen je zajednički

Nove „bolonjske zemlje“

Konferencija je zaključena svečanim potpisivanjem zajedničkog priopćenja ministara. Ministri su pozdravili pet novih zemalja koje su pristupile procesu. Riječ je o Armeniji, Azerbejdžanu, Gruziji, Moldaviji i Ukrajini. U priopćenju se kao glavni partneri u Bolonjskome procesu navode visoka učilišta, njihovi djelatnici i studenti. Njihova je uloga u provedbi Bolonjske deklaracije postala još važnija sada kada su zemlje potpisnice Bolonjske deklaracije u velikoj mjeri provele potrebne zakonske prilagodbe.

okvir kvalifikacija u europskom visokoškolskom prostoru koji uključuje tri visokoškolska ciklusa - preddiplomski, diplomski i poslijediplomski te opće rezultate učenja za pojedine razine studija. Prihvaćaju se standardi za osiguranje kvalitete prema prijedlozima Europske mreže za osiguranje kvalitete, te pozdravlja osnivanje Europskoga registra agencija za osiguranje kvalitete. Nadalje se najavljuje priprema nacionalnih planova za poboljšanje kvalitete procesa priznavanja inozemnih kvalifikacija koji će biti dio nacionalnih izvješća za iduću ministarsku konferenciju.

U priopćenju se navode dalji izazovi i prioriteti procesa. Istaknuta je važnost unapređivanja sinergije između sektora visokog obrazovanja i ostalih istraživačkih sektora, kao i povezivanje europskoga visokoškolskoga prostora i europskoga istraživačkog prostora. Pred „bolonjskim“ je zemljama zadaća razvoja doktorskih studija koji trebaju promicati interdisciplinarnost te razvijati znanja i vještine primjenjive na

Dragan Primorac, ministar znanosti, obrazovanja i športa u Hrvatskoj

širem tržištu rada. Ministri ističu potrebu osiguravanja jednakog pristupa visokom obrazovanju za sve građane, kao i potrebu osiguravanja što boljih uvjeta studiranja. Najavljuju i pojačavanje napora za uklanjanje prepreka mobilnosti studenata i nastavnika, te ih pozivaju da u što većem broju sudjeluju u programima mobilnosti. Posebice se ističe važnost suradnje „bolonjskih“ zemalja s ostalim zemljama svijeta, te jačanje međukulturalnog razumijevanja i dijaloga. Približavajući se 2010. godini, u kojoj Bolonjski proces mora biti dovršen, ministri se obvezuju osigurati neovisnost visokoškolskih institucija kako bi mogle provesti dogovorene reforme i priznaju potrebu za održivim financiranjem tih institucija.

Kako Bolonjski proces vodi stvaranju europskog visokoškolskog prostora potrebno je razmotriti dalje pripreme, potrebne da se podrži neprekidan razvoj visokog školstva i poslije 2010. godine, te se od Skupine za praćenje Bolonjskog procesa traži da provede istraživanje o ovim pitanjima. Dogovoreno je da se sljedeća ministarska konferencija održi 2007. godine u Londonu.

Elvira Marinković-Škomrlj

BiH - integracija u evropsko područje visokog obrazovanja

U Sarajevu je 9. juna 2005. godine završen trodnevni seminar pod nazivom BiH - integracija u evropsko područje visokog obrazovanja 2005. Seminar je organizovan s ciljem da se razvije svijest univerzitetskom osoblju, studentima i službenicima ministarstava o njihovoj ulozi u Bolonjskom procesu i njegovim glavnim ciljevima: priznavanju diploma, osiguranju kvaliteta, mobilnosti studenata, akreditaciji, cjeloživotnom učenju i dvo-cikličnom sistemu.

Po riječima prof. dr. Srebrena Dizdara, predsjednika Upravnog odbora Svjetskog univerzitetskog servisa (SUS) BiH, održavanjem seminara otvara se niz važnih pitanja o budućnosti visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, među kojima je prioritet vidjeti na kom stupnju je proces promjena u evropskom obrazovanju, gdje se nalazi Bosna i Hercegovina, te da se pokušaju dati odgovori na neke nedovoljno jasne procese.

Učesnici su iz obraćanja ministra civilnih poslova, prof. dr. Safeta Halilovića, odmah saznali da se Bosna i Hercegovina u tim promjenama nalazi na vrlo niskoj poziciji. Ministar Halilović je oko 150 učesnika seminara podsjetio da je Bosna i Hercegovina nekada imala univerzitete u nadležnosti države Bosne i Hercegovine, finansiranje na državnom nivou, snažne fondove, a danas ima: „Rascjepkanost, lokalnu nadležnost za financiranje i normativno reguliranje, slabo organizirane i neracionalne univerzitete, posmatranje pojedinih univerziteta kao

nacionalnih institucija i nacionalnih bastiona...“, prenosi Oslobođenje. Dok prof. Dizdar ističe da je „neophodno donošenje krovnog zakona o visokom obrazovanju, koji predstavlja vizu i prvi uslov neophodan za Bolonjski proces“ (SRNA), ministar Halilović je izjavio da je Ministarstvo civilnih poslova pripremio prijedlog novog zakona o visokom obrazovanju. Prijedlog je podržan od strane međunarodne zajednice, čiji su stručnjaci aktivno učestvovali u njegovom sastavljanju u saradnji sa predstavnicima akademskih zajednica Bosne i Hercegovine. „Zakon je u parlamentarnoj proceduri i akademska zajednica, profesori i studenti moraju se uključiti u ovu problematiku. Možda će se tada vidjeti koliki uticaj ima politika na mišljenje akademske zajednice“, izjavio je ministar Halilović.

Trodnevni seminar predstavljao je dio TEMPUS projekta Razvijanje svijesti o Bolonjskom procesu u BiH, a implementiran je od strane WUS (World University Service) Austrija i SUS BiH u saradnji sa „Georg-August“ univerzitetom iz Göttingena i Ministarstvom civilnih poslova Bosne i Hercegovine. Povodom završetka seminara, regionalni menadžer WUS, Dino Mujkić, najavio je da će sličan seminar biti održan i u septembru, dok je izvršni direktor WUS, Almir Kovačević, istakao da zahvaljujući Bolonjskom procesu, zemlje jugoistočne Evrope prvi put nisu u tolikom zaostatku, već imaju mogućnost da proces sprovedu rame uz rame sa zemljama ostatka Evrope.

Merisa Kozica

Neusaglašeni stavovi oko zakona

U bosansko-hercegovačkim časopisima, ovih dana, veliku pažnju privukao je Zakon o visokom obrazovanju. U BiH je neophodna reforma visokoškolskog obrazovanja. Ovih dana u parlamentarnoj proceduri našao se Prijedlog zakona o visokom obrazovanju SDS-ovih poslanika - gospodina Momčila Novakovića i gospodina Boška

Šiljegovića. Veliki broj časopisa objavio je stavove da ovaj Zakon ne predstavlja reformu visokog obrazovanja u BiH. Razlog za navedenu konstataciju pronalazi se u shvatanjima da Prijedlog zakona neće regulisati visoko obrazovanje nego će zahtijevati donošenje zakona o visokom obrazovanju na entitetskim i kantonalnim nivoima, kao i distriktu

Brčko. Predlagači zakona predvidjeli su da je neophodno formiranje agencije za visoko obrazovanje za područje cijele BiH. Ova agencija predstavljala bi međuentitetsko tijelo osnovano međuentitetskim sporazumom. U okviru agencije predviđeno je da se uspostavi koordinacioni odbor za visoko obrazovanje, kao i državni centar za informacije, koji je BiH

dužna uspostaviti prema Lisabonskoj konvenciji radi priznavanja stranih diploma. Ima mišljenja da je ovaj Prijedlog zakona loš i iz razloga što ne tretira pitanje jezika koje je veoma važno za ostvarivanje vitalnog nacionalnog interesa.

Na drugoj strani, Ministarstvo civilnih poslova BiH pripremio je radnu verziju zakona o visokom obrazovanju u BiH.

Istaknuto je da je Ministarstvo civilnih poslova BiH ovaj prijedlog zakona radilo u saradnji sa predstavnicima akademskih zajednica sarajevskog, mostarskog i banjalučkog univerziteta.

U BiH trenutno postoji sedam univerziteta. Zakon o visokom obrazovanju na državnom nivou uredio bi njihove oblasti prema evropskim standardima i omogućio provedbu Bolonjske deklaracije. Od ogromne je važnosti da se suprotni stavovi usaglasu te da se pronađe kompromis za donošenje ovog veoma bitnog zakona.

M. K.

Prof. dr. Žarko Puhovski, profesor filozofije politike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu

Normativna ikebana

Na Brijunima je nedavno završen međunarodni skup - kolokvij „Podučavanje za i kroz demokraciju: Nova škola put prema modernom demokratskom društvu“, na kojemu je zapaženo izlaganje pod naslovom „Demokratizacija škole kao bitan uvjet školovanja za demokraciju“ održao prof. dr. Žarko Puhovski. Uz navedeno prof. dr. Puhovski iznio je i svoja zapažanja i stavove o reformi visokoga školstva koju smatra „normativnom ikebanom“ koja neće riješiti nagomilane probleme.

■ **Kako je i je li uopće moguće demokratizirati hrvatsku školu?**

- Neke se stvari u školama moraju demokratizirati, a neke se ne mogu. Postoji problem koji svi zaboravljaju, imamo školu koja je prastara institucija, predmoderna u svojoj strukturi i imamo školstvo koje je moderna institucija koje se uspostavlja u 19. stoljeću kada postaje općeobvezatnim institucijskim okvirom naobrazbe u vodećim i kasnije svim europskim državama. Školstvo je bio pokušaj demokratiziranja škole ali tako da se unutrašnja struktura ne dira nego multiplicira i to se danas pokazalo očitom zaprekom za radikalne promjene, jer imamo formulu po kojoj jedna skupina ljudi - nastavnici pričaju, dok druga skupina - učenici ili studenti slušaju. Nakon što ovi prestanu govoriti slijedi razdoblje pitanja, ali ih ne postavljaju oni koji slušaju nego oni koji su govorili. To znači

model škole koja se ustrojila po obrascu koloniziranja, kao što su kolonizatori pokušali jadne urođenike „kultivirati“ ognjem i mačem tako škole svaku jesen doživljavaju „provalu malih barbara koji skiče, vrište, ne znaju govoriti, ne znaju se ponašati“ i koje bi škole trebale kultivirati - stegom. Stega je bit svake škole i to je prepreka svim pričama o demokratizaciji ukoliko ona ne želi biti naprosto ideološki ukras.

■ **Nedavno je predsjednik Sabora, Vladimir Šeks, izjavio kako udžbenike povijesti treba revidirati u odnosu na antifazišizam. Vaš komentar?**

- Prvo ne treba precjenjivati udžbenike, oni ni izdaleka nemaju takav utjecaj što najbolje pokazuje jugoslavensko iskustvo. Tamo su udžbenici bili veoma jasno radikalno orijentirani u pravcu jedne vrsti pogrešnog interpretiranja povijesti i svejedno ideolozima te zajednice nije pomoglo. Pometanje prošlosti pod tepih nije pomoglo da se Jugoslavija održi, a to je bila osnovna zadaća školskog sustava. Međutim, Hrvatska iz toga nije ništa naučila i ona opet pokušava pometati povijest pod tepih što će je ponovno zaskočiti, ako se ne dogodi suočavanje s prošlosti. To znači suočavanje s činjenicama i da upotrijebim frazu koju je stari novinar Ive Mihovilović govorio mladim novinarima i koju treba reći piscima udžbenika - hoćemo imenice i glagole bez pridjeva. To je naprosto for-

Rečeno je u novinama i nitko to nije demantirao da će nastavnici kod kojih je prolaz na ispitima ispod prosjeka biti pozvani na odgovornost. Ja ću se odmah javno prijaviti jer sam jedan od takvih nastavnika i smatram to dijelom svoje zadaće. Smatram potpuno pogešnim konceptom koji kaže da se efikasnost visokog školstva jamči time što će veći postotak studenata završavati u roku.

da su učenici reproduktivno postavljeni u poziciju potpunog objekta. I u tom pogledu propagiranje demokracije je ideologiziranje koje nema nikakvog smisla tako dugo dok su temeljni odnosi u školi postavljeni na ovaj način. Neke stvari se ne mogu demokratizirati, jer jedna strana zna više i treba voditi i poučavati, ali ovaj

malna zadaća i to je ono što treba postići - informiranje, a ne nastojanje da se formiraju socijalistički drugovi i drugarice u onom razdoblju i hrvatski patrioti u ovom razdoblju. Dakle, model jugoslavenske škole je ostavljen kao ideološki samo je umjesto socijalističkog svjetonazora ubačen hrvatski koji

Školstvo je bio pokušaj demokratiziranja škole ali tako da se unutrašnja struktura ne dira nego multiplicira i to se danas pokazalo očitom zaprekom za radikalne promjene, jer imamo formulu po kojoj jedna skupina ljudi - nastavnici pričaju, dok druga skupina - učenici ili studenti slušaju.

je imao stanoviti popust spram NDH i Njemaca i jasan otklon spram Sovjetskog Saveza i partizana. Sad su i oni, vodeći ljudi iz političke klase, vidjeli da je stvar otišla predaleko, da se te stvari u Europi „ne nose“, jer je danas europska moda nešto važnija od naše tradicionalne narodne nošnje kako se to činilo 90-ih i kako to europska moda ne podnosi pokušava se promijeniti stvar. No, to se ne da promijeniti udžbenicima, ovisi i o tomu kako se ponašaju nastavnici, a oni su desetak petnaestak godina jasno pripravljeni u jednom smjeru. To su bili nekadašnji profesori marksizma koji su se pokušali iskupiti time što će biti hrvatskiji. To su bili nekadašnji nacionalisti koji to nisu smjeli pokazati u prijašnjem poretku pa su se sada raspojasali i to su bili u najvećem dijelu službouljudni pripadnici zbornice koji su pokušavali karijeristički pogoditi koja se moda nosi ove jeseni. Izrazito mali broj nastavnika i nastavnica pokazao je sposobnost da se odupre tom pritisku što je u jednom razdoblju bilo teško i opasno. Danas to nije, međutim, većina ljudi su konformisti a ona manjina više ostaje na biroima za nezaposlene.

■ **Predajete u Austriji. Kakvo je njihovo školstvo u odnosu na naše?**

- Austrijski sustav je bio uzor hrvatskome, bio je bolji i konzervativniji od našega u tradiciji, ali se zato što je bio bolji počeo prije mijenjati. U Austriji je pokušaj da se izade na kraj s nekim elementima iz prošlosti došao već krajem 50-ih. U Austriji, Njemačkoj i nekim skandinavskim zemljama imate paralelne izvore. Postupno se dovelo do toga da su udžbenici moderniji, relativniji, manje nastupaju kao da su u posjedu jedne nacionalne istine koja je uvijek idelogizirana.

■ **Je li za zabrinjavajuću situaciju u školama razlog nedostatak financija, kako to često ističu sindikalisti, ali ne poriču ni vlasti, ili je to ipak ostatak ideologije Tuđmanova razdoblja?**

- Interesantno je da bi oni svi htjeli biti dobri hrvatski nacionalisti, a kada dođe do gužve reagiraju marksistički i počnu pričati o materijalnoj bazi. Naravno da je ona važna, ali postoje stvari koje ne stoje novaca nego su moguće. Primjerice, osigurati veću autonomiju školama, omogućiti slobodniju interpretaciju, ne samo programa nego i satnice, jer ovaj tip stege koje imaju ustanove školskog tipa postao je potpuno kontraproduktivan. Nedostatak materijalnih uvjeta sigurno otežava funkcioniranje škole, ali ne otežava autoritarnost.

■ **Autoritarni nastavnici rezultat su**

visokoškolskog sustava. Hrvatska kreće u reformu visokoškolskog sustava. Hoće li Bolonjski proces popraviti stvar?

- Opet se pojavljuje reforma za koju se tvrdi da je konačna. Sada se ona pojavljuje kao europski utemeljena reforma što bi trebalo svaku kritiku činiti neodrživom. Logično je, ukoliko hoćemo europsku reformu, ona mora biti veoma opća, jer je zajednički nazivnik da bi bio dovoljno širok po definiciji tanak. Nije jasno zašto u reformu Hrvatska mora prije Slovenije, Njemačke i Francuske, zašto moramo biti „štreberi“ toga tipa kada stvari nisu pripremljene. Ne shvaća se, bojim se, da će se time omogućiti čista fomalizirana kozmetika, a da se ono što je bitno - autoritarni odnosi ne taknu. Naši će se predmeti podijeliti od dvosemestralnih na jednosemestralne, doktorati će pasti na razinu magisterija, magisteriji na razinu diplomskih, prvostupnici će pasti na razinu seminarskih radova. I svi će biti zadovoljni, ostat će ista gospoda profesori i profesorice s istim autoritarnim odnosom, ali smanjit će se količina literature. Primjerice, u mom predmetu razina literature smanjit će se pet puta, jer je netko po tko zna kojoj osnovi donio propise o broju stranica koje studenti navodno jesu u stanju pročitati u jednom semestru. Rečeno je u novinama i nitko to nije demantirao da će nastavnici kod kojih je prolaz na ispitima ispod prosjeka biti poz-

Prvo ne treba precjenjivati udžbenike, oni ni izdaleka nemaju takav utjecaj što najbolje pokazuje jugoslavensko iskustvo. Tamo su udžbenici bili veoma jasno radikalno orijentirani u pravcu jedne vrsti pogrešnog interpretiranja povijesti i svejedno ideolozima te zajednice nije pomoglo.

vani na odgovornost. Ja ću se odmah javno prijaviti jer sam jedan od takvih nastavnika i smatram to dijelom svoje zadaće. Smatram potpuno pogešnim konceptom koji kaže da se efikasnost visokog školstva jamči time što će veći postotak studenata završavati u roku. Izrazito je važno da se postigne da veći broj studenata završava u roku, ali to nije stvar efikasnosti visokog školstva nego čitavog okružja. Efikasnost visokog školstva je u tomu da se smanji broj posve nekvalificiranih osoba koje su danas profesori, liječnici i odvjetnici, a koji su zahvaljujući neefikasnosti školstva polagali formalne ispise i dobivali formalne diplome. Za usporedbu, koliko god to nekoga vrijeđalo, smatramo li mi da je efikasnost autoškole da najveći broj ljudi koji se prijavilo prođe. Ja ne, jer bi to bilo

opasno po život ljudi koji voze ulicama. To nije koncept efikasnosti, treba stvoriti mogućnost da se donese jasna odluka možemo li u ovakvim uvjetima nezaposlenosti, naročito među mladim ljudima odustati od onog koncepta kojeg su Talijani u 60-im godinama zvali socijalnim „parkiralištem“. „Parkirati“ studente na nekoliko godina na univerzitet kako bi ih „umirili“. To je potpuno pogrešno s intelektualnog stajališta. Mi na univerzitetu, odnosno sveučilištu, obavljamo funkciju socijalnog parkirališta koja ne ovisi o nama, jer mi ne određujemo upisne kvote. Dakle, ako dobijemo preveliki broj studenata s obzirom na realne potencijale generacije studenata i nastavnika neće biti veća efikasnost zbog više prode nego ćemo imati lošije kriterije. Prema tome, opet nas muči pogrešan hrvatski prijevod riječi univerzitet. Sveučilište nije univerzitet, sveučilište je ono što se nekad zvalo narodno sveučilište gdje se uči svašta po malo. Univerzitet je prije svega zajednica nastavnika istraživača, studenata i studenata, a mi imamo situaciju u kojoj se formalizira Bolonjski proces tako da se upisuje, više-manje, na svim odsjecima na mojem Fakultetu isti broj bodova za sve predmete da ne bude svađe. Može biti dobro da imamo paralelnost i kompatibilnost s europskim studijima, ali u mnogočemu smo to imali i do sada. Naravno, treba reći da se postiglo puno u priznavanju diploma, no sve te priče padaju u vodu kada se vidi da ljudi koji su zaduženi za prezentaciju te reforme, primjerice, pomoćnik ministra koji se time bavi, naglašavaju konstituciju Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu i matičnih odbora, a kad pogledate sastav, vidite da imamo skupinu ljudi od kojih

svega dvojica ili trojica spadaju u „prvu ligu“ hrvatske znanosti. Ostali nemaju autoritet, neki od njih nisu niti iznad nenarodnog prosjeka hrvatskih nastavnika. I oni bi trebali biti autoritet ili inicijatori? U našem matičnom odboru za filozofiju i teologiju ima više nastavnika s Teološkog fakulteta što se mislim može dogoditi još samo u Vatikanu. Dakle, priče o „Bolonji“ padaju već na personalnoj politici.

■ **Kvaliteta je termin koji se „provlači“ kroz sve priče o reformi. Je li ona moguća u kontekstu otvaranja novih sveučilišta koji nemaju dovoljan broj nastavnika već se temelje na „putujućim nastavnicima“?**

- Svugdje u razvijenom svijetu je praksa da se nova sveučilišta osnivaju zato što

imaju drukčiju orijentaciju i program. Kod nas su to loše kopije ne naročito dobrog zagrebačkog Sveučilišta. S malim brojem izuzetaka, neki su pokušaji bili u Rijeci, primjerice odsjek Filozofije, rijetki u Splitu, a za druge i ne znam nego su oni zapravo „tezgarenje“ starije gospode profesora iz Zagreba da bi si netko mogao u gradu dopisati da su oni univerzitetski, odnosno sveučilišni grad. Umjesto da se skupina mladih ljudi izdvoji sa zagrebačkog Sveučilišta i napravi drugačiji univerzitet ili fakultet. Istovremeno se smanjuju sredstva, primjerice na odsjek Filozofije godinama nije dolazila niti jedna kuna, jer se ulagalo u hrvatske studije koji su osnovani iz ideologijsko pogromskih razloga kako bi se eliminirali ideologijski i etnički i neprihvatljivi nastavnici na odsjecima zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Priče oko veleučilišta su zapele u „nejasnim finansijskim okolnostima“, a kada je riječ o kvaliteti, zanimljivo je istaknuti dva primjera iz medicine – Institut akademika Miroslava Radmana za koji se godinu i pol dana nije znalo što će biti s njima i projekt „Genera“ prof. dr Slobodana Vukičevića. Dakle, dva projekta koja nadilaze sve drugo, bibliografija njihovih voditelja „tuče“ bibliografiju 50-ak profesora na zagrebačkom Medicinskom fakultetu. Tu nema demokracije. Konačno, u Zagrebu imamo problem koji je već i slijepcima vidljiv, da se zagrebačko Sveučilište treba razdijeliti po disciplinama što bi bilo najlogičnije. Filozofski fakultet je vjerojatno najveći na svijetu, on je zapravo društveno-humanističko sveučilište. Donijeli smo novi Statut koji još uvijek ide k tomu da se ono

održati iako nema modus operandi. Ono ne postoji i ne funkcionira kao zajednica. Često se događaju pogrešne stvari, ali se najčešće ne događa ništa što je možda najgore. Mastodontsko, zaostalo sveučilište koje se zbog svoje strukture ne može mijenjati, ali o tomu se ne govori jer su svi zadovoljni normativnom ikebanom umjesto da se stvari rješavaju.

■ *Mislite li da će zaživjeti mobilnost, naime, to zasigurno studente izuzetno zanima?*

- Minimalni boravak u Norveškoj ili Švicarskoj barem je četiri puta skuplje nego kod nas. Prema tome, mobilnost studenata trebaju pratiti stipendijski fondovi, o kojima nisam čuo. Imat ćemo studenata koji će dobiti pozivne stipendije, ali to je bilo uvijek slučaj. Nadalje, engleski jezik mora biti drugi jezik univerzitetske komunikacije, ne može netko otići na neko europsko sveučilište, a ne vladati savršeno engleskim jezikom. Formalne mogućnosti ćemo imati, ali je čitav smisao da se one upotpune nekakvim sadržajem koji ne vidim. Bojim se da ćemo najesen početi s novim sustavom, socijalni kontekst ostat će nedirnut („parkiralište“), sveučilišni kontekst nedirnut, pitanje je kada će biti podijeljeno sveučilište i konačno kriteriji također nedirnuti. Primjerice, kod nas se smatra skandalom kad se netko izuzima iz većinskog mišljenja povjerenstva, odgovornosti nema. Ne možemo jamčiti kvalitetu jer nemamo jasnu mogućnost provjere bibliografskih kategorija, pa tako na Internetu imamo hrvatsku bibliografsku bazu u koju sami sebi upisujemo radove što je apsurdno.

Elvira Marinković-Škomrlj

Otvoreno o korupciji u visokom obrazovanju

Tim Studentske unije Srbije za borbu protiv korupcije u visokom obrazovanju nakon upoznavanja javnosti s rezultatima svog istraživanja (sprovedenog na univerzitetima u Beogradu, Novom Sadu, Kragujevcu i Nišu), organizovao je prezentacije istraživanja i razgovore sa studentima i profesorima dva najveća državna univerziteta u Srbiji, beogradskog i novosadskog. Na skupu na Pravnom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu bilo je veoma malo studenata čiji izostanak bi se, možda, mogao opravdati pripremanjem ispita, koji su u toku, ali je razočaravajuća profesorska nezainteresovanost za ovu temu. Spremnost da otvoreno govore o korupciji pokazali su predstavnici Rektorata, Fakulteta tehničkih nauka, Pravnog i Filozofskog fakulteta, kao i Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje i kulturu.

Istraživanja SUS govore da je 98 odsto od 1.300 anketiranih studenata čulo da na njihovom fakultetu postoji neki od oblika korupcije (primanje i davanje mita za ispit ili drugu uslugu, falsifikovanje dokumenata, nedostatak transparentnosti i etičnosti, uslovljavanje studenata kupovinom udžbenika, različiti oblici varanja na ispitima...), 31 odsto akademaca spremno je da ponudi mito ako ne može drugačije da položi ispit, 47 odsto misli da je varanje na ispitima prihvatljivo... Napravljen je i koruptivni studentski „semafor“: u crvenoj zoni je 19 procenata studenata koji su priznali da su korumpirani, zbog toga se ne osećaju loše i još imaju i podršku roditelja; u žutoj zoni je velika gužva, ali i potencijalna opasnost od daljeg bujanja korupcije jer se čak 74 odsto studenata izjasnilo da je sklon korupciji da bi lakše došli do diplome, zelena zona je vrlo slabo „nastanjena“ i u njoj je svega 7 procenata nekorumpiranih studenata, koji, kako je rečeno na novosadskoj tribini, „trpe velike posledice“. Vrlo brzo će i profesori u „semafor“ a takvo istraživanje organizovao Transparentnost Srbija, najavio je rektor Beogradskog univerziteta prof. dr Dejan Popović, rekao je Dragan Mihajlović, jedan od koordinatora SUS projekta o korupciji. „Molimo vas sprečite da prepisivači dobijaju nagrade“, ovako je glasilo pismo koje je grupa studenata uputila dekanu FTN-a Iliji Čosiću. Pokazalo se da su bili u pravu, a nije se radilo o staromodnim „tehnikama“ i „puškicama“, već o „s sofisticiranim“ tehnologijama, a „zna-

nje“ je prenošeno preko bubice u uhu! I tako od ispita do ispita, pa do nagrade! Kada je prevara otkrivena i dokazana, usledile su sankcije, a one su, za razliku od većine drugih fakulteta, na FTN-u sadržane u dva pravilnika! Pa kad se „pretabavanje“ otkrije i dokaže, dekan donosi meru i ona se obnaroduje i na oglasnoj tabli. Rezultat je: značajno manje varanja na ispitima.

„Šta znači 19 procenata korumpiranih studenata? Da bi oni prepisivali na ispitu moraju postojati profesori koji su nezainteresovani da ih u tome spreče, kao što moraju postojati profesori spremni da prime mito... Zato treba videti koliko je profesora korumpirano – primetio je student prodekan Fakulteta tehničkih nauka, Željko Tekić, i insistirao da se sprovede istraživanje koje bi se time bavilo.

Naglašavajući da su akademske strukture deo društva i da univerziteti dele sudbinu svog okruženja, rektorka Univerziteta u Novom Sadu, prof. dr Radmila Marinković-Nedučin, primetila je da je univerzitetska zajednica ipak, donekle sačuvala svoj dignitet jer je korupcije na univerzitetima manje nego u ostalim delovima društva.

„Budućnost našeg visokog obrazovanja, utemeljena na bolonjskim principima, jeste uvođenje jasne i transparentne ispitne procedure, bodovnog sistema, unutrašnje i

spoljašnje evolucija visokoškolskih institucija, univerzitetskog ombudsmana, etičkog odbora, što će sve sigurno doprineti utemeljenju novog sistema vrednosti, ukazala je rektorka Marinković-Nedučin i pozvala studente da je i lično obaveste o svakom slučaju kada ih profesori uslovljavaju kupovinom udžbenika, kao i svim drugim devijantnim pojavama.

Dekanu Pravnog fakulteta, prof. dr Olgi Cvejić-Jančić, studenti su uputili i direktno pitanje: kako bi reagovala ako bi joj se neki student požalio na konkretan slučaj korupcije na ovom fakultetu.

-To bi bio jednostavan slučaj jer je jasna procedura kada imate imena, ali, nažalost, imena nikad nema i zato se korupcija teško razotkriva. Svi se moramo uključiti u borbu protiv korupcije, odnosno pojava koje je uslovljavaju, kao što su, recimo „neprelazni predmeti“, odnosno ispiti na kojima studenti masovno i višestruko padaju kod pojedinih profesora – rekla je Olga Cvejić-Jančić.

Dekan Fakulteta tehničkih nauka prof. dr Ilija Čosić podsetio je na sve aktivnosti i dobre rezultate koje je ovaj fakultet u poslednjih nekoliko godina ostvario u borbi protiv „nepoloživih ispita“, „nedodirljivih profesora“, teškog varanja na ispitima... Uvedeno je kontinuirano ocenjivanje studenata u toku godine (ne možeš pet puta potkupiti profesora!), već pet godina stu-

U diskusiji se čula i konkretna pritužba zbog profesorke sa PMF-a koja, kao gostujući profesor na Filozofskom fakultetu, prodajom svojih udžbenika „naplaćuje reket od 900 dinara po studentu“. Iako ju je dekanica Filozofskog fakulteta opomenula da to ne čini, ova profesorica nastavlja staru praksu. Vesna Kukić je upitala imaju li dekani instrument sankcionisanja ovakvih i drugih pojava korupcije?

denti ocenjuju profesore i asistente (kako predaju, ispituju, koliko su objektivni...), jednom mesečno održavaju se tribine na kojima studenti, profesori i dekanski tim razmatraju i rešavaju aktuelne probleme. Kada je u pitanju razotkrivanje devijantnih pojava na fakultetu, kaže Čosić, „važno je imati alat da to saznate. Tako smo saznali, recimo, da jedan naš profesor prodaje udžbenike u svom stanu. Učestvuje li taj profesor danas u nastavi?“ – upitao je Čosić prisutne studente koji su uglavnom odgovorili: „Ne!“ Našlo se na FTN-u leka i za glavobolju zvanu „nedodirljivi profesori“, koji su insistirali na korišćenju samo svojih udžbenika ili skripta i na čijim su ispitima i solidni studenti tapkali u mestu i po nekoliko godina. Kada im je objašnjeno da ima profesora sa Beogradskog univerziteta koji bi mogli da predaju njihov predmet, situacija se bitno promenila.

U diskusiji se čula i konkretna pritužba zbog profesorke sa PMF-a koja, kao gostujući profesor na Filozofskom fakultetu, prodajom svojih udžbenika „naplaćuje reket od 900 dinara po studentu“. Iako ju je dekanica Filozofskog fakulteta opomenula da to ne čini, ova profesorica nastavlja staru praksu. Vesna Kukić je upitala imaju li dekani instrument sankcionisanja ovakvih i drugih pojava korupcije?

-Kada se otkriju konkretni slučajevi korupcije, kako je to nedavno bilo na Tehničkom fakultetu „Mihajlo Pupin“ u Zrenjaninu, dalja procedura je u rukama policije i pravosuđa, ali mehanizama za sprečavanje i kontrolu korupcije u fakultetskoj i univerzitetskoj regulativi sada nema. Ni upravni organi AP Vojvodine nemaju mogućnost borbe protiv korupcije na univerzitetu u okviru upravnog nadzora, iako su Pokrajini vraćene nadležnosti u oblasti visokog obrazovanja – objasnila je pomoćnica pokrajinskog sekretara za obrazovanje i kulturu Svetlana Vujović. Ona je takođe ukazala na mogućnosti koje će se u tom smislu otvoriti donošenjem nove zakonske i fakultetske regulative.

I. P.

Perspektive sociologije i društvenih nauka u BiH

Otvaranjem naučnog skupa Perspektive sociologije i društvenih nauka u BiH na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu obilježena je 40. godišnjica Odsjeka sociologije. Događaj je okupio brojne profesore i studente Fakulteta političkih nauka. Podijeljen u tri panela, naučni skup otvorit će značajna pitanja društvenih nauka uopće i sociologije u savremenom društvu i BiH.

Šefko Mededović, Esad Ljubović, Čedomir Čupić, Jusuf Žiga, Slavo Kukić, Ugo Vlasisavljević, Nerzuk Ćurak, Gajo Sekulić, samo su neki od učesnika koji će izložiti svoja razmatranja tokom ovog skupa.

Dekan Fakulteta političkih nauka Ismet Grbo kazao je kako sociologija, kao buduća kritička znanost sa jedne strane, te etika nauke i doba nauke sa druge strane, imaju obavezu povratka svijetu ozbiljnijeg prosuđivanja zapostavljenih vrednota.

Govoreći o sociološkoj nauci u savremenom dobu, šef Odsjeka za sociologiju Asim Mujkić, naveo je da ovaj odsjek slavi i propituje 40 godina postojanja u doba etnonacionalističkih vladavina u kojima su ove nauke svedene na duhovne. Sa druge strane, dodao je, danas se suočavamo sa procesom parcijalizacije znanja na akademske discipline koje nalikuju česticama. Obje tendencije obesmišljavaju nauku uopće, a pred društvene nauke postavljaju pitanje da li da se sa humanističkim naukama upuste u utрку. Druga tendencija na tragu je deideologizacije društvenog znanja. Kao rješenje Mujkić postavlja mogućnost da se društvene nauke koncentrišu na njegovanje kritičkog mišljenja, nastalog između pomenuta dva polariteta.

KORUPCIJA u celom regionu postoji

Antikorupcijska studentska mreža u jugoistočnoj Evropi formirana je 2003. godine u Bugarskoj. Čine je studentske organizacije iz Srbije, Hrvatske, Makedonije, Bugarske, Albanije i Moldavije. Cilj formiranja Mreže jeste koordinacija studentskih organizacija po pitanju korupcije u visokom obrazovanju i stvaranje zajedničke strategije za borbu protiv nje.

Na početku rada Mreža je u svim zemljama članicama sprovela identičnu anketu o stanju korupcije u visokom školstvu.

U okviru prvog dela projekta, Studentska unija Srbije prikupila je statute i pravilnike većine fakulteta u Srbiji i uradila analizu antikorupcijskih mera koje bi trebalo u njima da postoje.

Drugi deo projekta osmišljen je prema rezultatima istraživanja i analiza koji potvrđuju da korupcija u visokom obrazovanju postoji u celom regionu.

Tokom druge faze sve organizacije članice Mreže predstavile rezultate istraživanja u svojim zemljama i, kao prvi korak borbe protiv korupcije, pokrenule razgovore o ovom problemu unutar akademske zajednice.

Kampanja je počela u maju 2005. godine. Za sada su rezultati obrađeni i prezentovani svega na univerzitetima u

Srbiji, ali se to uskoro očekuje i u drugim zemljama članicama Mreže.

Tim za borbu protiv korupcije Studentske unije Srbije unutar druge faze projekta počeo je kampanju pod sloganom „Trulo je“ i radiće na informisanju akademske i šire javnosti o postojanju korupcije i njenim posledicama, prezentujući istraživanja na tribinama, preko brošura, te drugim oblicima informativnog i promotivnog materijala i u direktnom kontaktu sa studentima tokom ispitnog i upisnog roka.

Do sada su u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu održane prezentacije rezultata istraživanja na kojima su učestvovali studenti, profesori, rektori, prorektori kao i ministar prosvete i sporta i predsednik Srbije.

Tim za borbu protiv korupcije nastaviće s aktivnostima i sledeće školske godine kada će predstaviti standarde za fakultetsku i univerzitetsku regulativu u koju će biti uključeni institucionalni mehanizmi kontrole i sprečavanja korupcije.

Projekat su do sada podržali Narodna kancelarija predsednika Republike Srbije, Ministarstvo prosvete i sporta, kao i rektori Univerziteta u Beogradu, Univerziteta u Novom Sadu, Univerziteta u Nišu i Univerziteta u Kragujevcu.

Trulo je

Aktivisti Studentske unije Univerziteta u Novom Sadu su održali akciju povodom borbe protiv korupcije.

Na Studentskom trgu bio je postavljen info-štanđ na kom su studenti mogli da se informišu o akciji „Trulo je“, koja se odvija u okviru projekta borbe protiv korupcije u visokom obrazovanju. Deljeni su propagandni materijal i informacije o nedavnom istraživanju Studentske unije Srbije koje je pokazalo da na univerzitetima u Srbiji postoji veoma visok nivo korupcije.

Prema rečima portparola Studentske unije Novosadskog univerziteta, Nataše Gajić, cilj akcije bio je da se studenti sretnu sa opominjućim podacima i da ih oni nateraju na razmišljanje i da požele da nešto promene.

Akcija će se odvijati po fakultetima u sastavu Novosadskog univerziteta, a početkom jula, u vreme prijemnih ispita, Studentska unija će organizovati info-štanđove na kojima će buduće bruce informisati o korupciji u visokom obrazovanju. **Beta**

STUDENTSKA
UNIJA SRBIJE

Kraljevo Nataše Gajić 16/18, 11000 Beograd, Srbija i Crna Gora
Telefon: (+381) 011 266-7749
E-mail: office@sus.org.yu
http://www.sus.org.yu

Stažiranje studenata u zakonodavnim tijelima BiH

Stopa nezaposlenosti u Bosni i Hercegovini dostiže 40%, što ukazuje na opasnost od rasipanja ljudskog potencijala, usled povećane emigracije, posebno mladih i obrazovanih kadrova. Zbog nemogućnosti da se nakon završetka srednjeg, višeg ili visokog obrazovanja nađe posao u svojoj zemlji, mladi ljudi sve češće svoje znanje i talenat uspešno pokazuju tamo, gdje su šanse za bolji život izvjesnije. A gubitak obrazovanih kadrova stvara ozbiljne posledice po društveno-ekonomski razvoj zemlje, jer stub društva predstavljaju upravo oni. Odliv mladih prvenstveno je posledica manjka mogućnosti, mogućnosti da se kao kreativne i samostalne ličnosti potvrde u obrazovnom procesu a onda i u radu.

Dio problema je u tome što obrazovni sistem ne pruža iskustvo praktičnog rada, a sa druge strane, tržište rada zahtjeva inicijativne, kreativne i nezavisne ličnosti, ličnosti koje su spremne da odgovorno preuzmu rizik i koje posjeduju iskustvo u radu. Pitanje je u kojoj mjeri se ove osobine formiraju kroz obrazovanje, kada imamo u vidu činjenicu da je sistem visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini uglavnom ideološki obojen i zasnovan na zastarjelim metodama rada.

Otežana harmonizacija

Potpisivanjem Dejtonskog sporazuma, obrazovanje je stavljeno pod ingerenciju entiteta, odnosno kantona zemlje. To je otežavajuća okolnost za harmonizaciju univerziteta u Bosni i Hercegovini sa univerzitetima u visokorazvijenim zemljama Evrope, jer BiH još uvijek nije usvojila Zakon o visokom obrazovanju na državnom nivou. Preopširan i baziran isključivo na teoriji, obrazovni program našim studentima ne pruža zadovoljavajući kvalitet studija kakav imaju njihove kolege u Evropi. Kako bi se balansirala neusklađenost teorije i pakse, neusklađenost nastavnog plana i programa sa zahtjevima tržišta rada, pokrenuta je inicijativa studentskog stažiranja u zakonodavnim tijelima, na entitetskom i državnom nivou. Inicijativu je pokrenuo Nacionalni demokratski institut za međunarodne odnose, u partnerstvu sa univerzitetima i parlamentima BiH. Počevši od 2001. godine, apsolventima i studentima četvrtne godine Fakulteta političkih nauka, Pravnog fakulteta, Filozofskog, Ekonomskog i Elektrotehničkog fakulteta, omogućeno je da u praktičnim uslovima rada steknu veoma korisna iskustva za svoj buduć rad.

Parlamentarna praksa

Stažisti, uključeni u klubove političkih partija, komisije, odbore i administrativne službe, rade komparativne analize o predloženim zakonima, prave nacрте amandmana i zakona. Stažisti prevode dokumente i obavljaju administrativne zadatke. Istražuju parlamentarne procedure drugih parlamenata i prave nacрте prijedloga za unapređenje poslovnika o radu. Na primjer, dostignuća stažista u 2003. godini u Parlamentu Federacije su: 17 nacрта amandmana, 25 komparativnih analiza, pet nacрта poslovnika o radu i dva nacрта zakona. Osim toga, ovakav program omogućuje mladim stažistima iz Parlamentarne skupštine BiH, Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine RS da se sretnu tokom konferencije parlamentarnih stažista, koja se održava na završetku svakog kruga stažiranja. Tom prilikom mladi razmjenjuju konkretne informacije i primjere svog rada. Najvažnije je što se na ovaj način prenose vještine, znanja i kompetentnosti koje zahtjevaju privreda i tržište rada, te sam program pomaže da se demokratski sistem bolje razumije i da se samim tim poveća i broj zaposlenih. Nemali broj stažista je zahvaljujući ovakvom programu dobio posao u zakonodavnim institucijama BiH, jer je i zastupnicima dobrodošla pomoć kreativnih mladih a iskusnih ljudi.

Podmlađivanje kadrova

Što se tiče upošljavanja novih kadrova, po riječima Vedrana Hadžovića, sekretara zajedničkih službi Parlamentarne skupštine BiH, situacija je sljedeća: „Nama je u upravi, na nivou BiH, potreban podmlađivanje na svim nivoima vlasti.

Potrebni su nam mladi ljudi, koji imaju ideje, koji su ambiciozni, koji poznaju nove tehnologije i koji poznaju jezike.“ U svakom slučaju, očekivanja svih su ispunjena, a namjera Nacionalnog demokratskog instituta – da se povuče iz BiH, ali da prije toga nađe zainteresirane partnere koji će nastaviti sa praksom stažiranja mladih ljudi u javnim ustanovama BiH – jeste ispoštovana. Naime, Parlamentarna skupština BiH raspisala je konkurs za volontiranje mladih u okviru njenih službi, s tim što se sada, umjesto šest ili devet mjeseci, volontira dvanaest mjeseci, nakon čega mladi imaju mogućnost polaganja državnog ispita.

Čini se da je bila vođena istim motivima i institucija ombudsmana BiH, koja je u 2003. godini primijenila program studentskog stažiranja u ovoj instituciji. Studentima je pružena mogućnost da svakodnevno rade na slučajevima kršenja ljudskih prava. Iniciran je i projekat „Razvoj omladinske politike u Banjaluci“, koji sprovodi Omladinski komunikativni centar. Mladima je njime omogućena posmatračka misija u Skupštini grada Banjaluke, kao i organizovanje okruglih stolova i javnih rasprava o problemima sa kojima se mladi susreću – kako bi se iniciralo rješavanje pomenutih problema na sjednicama Skupštine grada.

Putem ovakvih i sličnih projekata kod mladih se razvija svijest o mogućnosti aktivnog kreiranja političkog i društvenog života zajednice. Ako su pasivnost i nemogućnost potvrđivanja u radu razlog za napuštanje zemlje, ovo je jedan pozitivan primjer kako smanjiti procenat nezaposlenosti mladih i njihov odlazak iz zemlje, koji otvoreno prijeti da preraste u egzodus.

Andelka Dobrilović

U BiH mladi ugrožena kategorija

U Bosni i Hercegovini u posljednjih par godina sprovodi se reforma obrazovanja u koju je omladina najmanje uključena. Ima pokazatelja koji upućuju na masovnu pojavu apatije kod mladih ljudi koji su u BiH, prema alarmantnim nalazima, identifikovani kao ugrožena kategorija stanovništva pogođena siromaštvom. S tim u vezi, oni imaju brojne prepreke i probleme prilikom izbora obrazovanja, rada i uopšte življenja zdravog života. Neki podaci ukazuju na to da je u BiH nepodno utvrditi omladinsku politiku koja bi znatno popravila i obogatila život mlade populacije.

Konkretan plan strategije za mlade još ne postoji na državnom nivou. Nad obrazovanjem u Bosni i Hercegovini nadležnost ima desetak vlada, ali na državnom nivou ono nije regulisano.

U Federaciji BiH za oblast obrazovanja nadležno je Ministarstvo obrazovanja i nauke, a njegova je uloga prije svega koordinacija, pošto je obrazovanje decentralizovano a nadležnosti prenijete na kantone. U distriktu Brčko postoji Odjel za obrazovanje.

U Republici Srpskoj sektor obrazovanja je centralizovan – u ovom entitetu postoji samo jedno ministarstvo: Ministarstvo prosvjete i kulture.

Osnovu za reformu obrazovanja u BiH čini Program reforme obrazovanja koji su ministri obrazovanja i ljudskih prava i ministri za izbjeglice iz cijele BiH predložili Vijeću za održanje mira u Briselu, novembra 2002. godine. Program se sastoji od pet obaveza i preporuke za njihovu realizaciju. Svi organi i ministri, nadležni za sektor obrazovanja u BiH, obavezali su se da će ispoštovati ovaj dokument. Neke od ključnih oblasti koje se trebaju reformisati jesu: zakonski okvir, finansije i upravljanje, promjena sistema finansiranja visokoškolskog obrazovanja, usklađeni nastavni programi i niz drugih bitnih promjena koje su vezane za oblast obrazovanja.

Na proces reforme visokoškolskog obrazovanja u BiH i dalje se čeka, a u nju bi svakako trebalo uključiti mlade. Radikalna reforma obrazovanja bila bi djelotvornija ako bi imala podršku onih kojima je najpotrebnija.

A. D.

Novo zanimanje

Medijski on-lajn arhivi relativno su novi medij na Balkanu i preduslov za njihov razvoj su tehnološki napredak društva, nova znanja iz te oblasti i obučenos korisnika, zaključak je sastanka predstavnika medijskih arhiva iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Srbije, održanog nedavno u Beogradu. Na skupu, koji su organizovali beogradska Medijska dokumentacija Ebart i švedski Helsinški komitet, predstavnici arhiva ukazali su na probleme s kojima se suočavaju u svojim državama, značaj razmene iskustava i regionalne saradnje. Čvršća povezanost s korisnicima – medijima, izdavačima, vevladinim i privrednim organizacijama, građanima i posebno s državom – značajna je za širenje delatnosti arhiva, ali i sticanje navike korisnika da se arhivi koriste kako u istraživačkom radu, tako i u svakodnevnom informisanju.

Ovo je potpuno nova profesija u regionu, mi za svetom kasnimo dvadeset godina i još nemamo dovoljno znanja u tom poslu, pa nam i dalje treba neprekidna edukacija i stalna razmena informacija, istakla je predstavnica dokumentacije zagrebačkog Pravnog fakulteta Gabrijela Gavran.

Na skupu je bilo reči i o potrebi uspostavljanja mreže informacija kojima raspoložu nevladine organizacije, jer arhivi, kako je ocenjeno, kao

jedinstvene elektronske baze mogu odigrati značajnu ulogu u suočavanju s bliskom prošlašću na prostoru nekadašnje SFRJ i rasvetljavanju zločina počinjenih u ratovima tokom devedesetih godina. Jedan od takvih projekata – skladištenje intervjua javnih ličnosti u državama regiona od 1990. godine nadalje, prvi je zajednički projekat koji će početi na jesen. Reč je o više desetina hiljada intervjua političara, umetnika, sportista i drugih javnih ličnosti. Cilj je da se iz tih intervjua vidi kako se ko tokom devedesetih godina postavljao prema pojedinim pitanjima, menjao ili

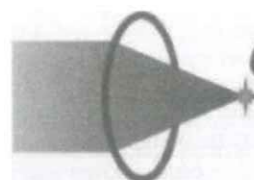

nije menjao stavove. Što je veoma važno za ocenu ukupnih političkih prilika i bliske prošlosti, ukazao je direktor Ebart Velimir Čurguz Kazimir. Osim toga, kako je naveo, arhivi svake pojedine zemlje rade i samostalne projekte na tu temu kao što je VND-ov projekat objedinjavanja tekstova iz hrvatske štampe o vojnoj operaciji Oluja, tokom koje je iz Hrvatske proterano nekoliko stotina hiljada Srba, ili Ebartov projekat skladištenja tekstova koji su u srpskoj štampi objavljeni o masakru u Srebrenici, gde su vojne snage Republike Srpske ubilo oko 7.000 muškaraca.

- Važno je da informacije o ratnim zločinima budu dostupne što većem broju građana kako bi se lakše rešavali problemi koje svi imamo u svojim zemljama, a zatim i da omogućimo saradnju partnerskih organizacija koje se bave ljudskim pravima i procesuiranjem ratnih zločina, praćenjem regionalnih sudjenja, davanjem pravne pomoći osumnjičenima i svedocima, kako bi se formirala knjiga mrtvih i ažurirali podaci o žrtvama rata, rekla je Gavranova i dodala da bi taj projekat vodio beogradski Fond za humanitarno pravo.

Na sastanku su, osim predstavnika Ebart – (www.arhiv.co.yu) i dokumentacije zagrebačkog Pravnog fakulteta, učestvovali i predstavnici Istraživačko-dokumentacionog centra I-doc iz Sarajeva – www.idoc.ba, Evro Balkan instituta iz Skoplja – www.euba.org.mk i VND dokumentacije zagrebačkog Vijesnika – www.vijesnik.com. Svi ti arhivi skladište dnevnu i nedeljnu štampu s nacionalnom pokrivenošću, koju korisnici mogu pretražiti po različitim kategorijama, a rade i različite vrste medijskih analiza, monitoring štampe po pojedinim temama i druge vrste usluga koje se tiču pisanih medija i njihovog uticaja na formiranje javnog mnjenja. Dokumentacija Ebart, osim toga, jedina u regionu od ove godine radi i videoarhivu udarnih informativnih emisija pet najznačajnijih televizija u zemlji.

Ana Luković

GALEN - FOKUS

SCG - 11000 BEOGRAD, HADZI MILENTIJEVA 34;
TEL./FAX + 381 11 30 86 988, 24 33 500
E-mail: galen@eunet.yu

Galen-Fokus je firma specijalizovana u oblasti laboratorijske opreme i potrošnog materijala. Naši partneri su poznate svetske firme LEICA MICROSYSTEMS i DAKOCYTOMATION, koje u svom programu nude kompletnu opremu, potrošni materijal i dijagnostičke reagense za mikroskopiju.

Leica

Mikroskopi
Mikrotomi
Oprema za pripremu uzoraka
Potrošni materijal

DakoCytomation

Imunohistohemija
Molekularna patologija
Flow-citometrija
Klinička imunohemija
Mikrobiologija

Rodna ravnopravnost u školskim programima

Tećina žena u Srbiji nema završenu osnovnu školu, a samo šest odsto ženske populacije je završilo fakultet. Od podataka koji govore o odustajanju iz procesa daljeg obrazovanja značajan deo se odnosi na dake ženskog pola. Ovi podaci su inicirali pokretanje projekta „Škola za ravnopravnost“, čiji je cilj uključivanje tematike rodne ravnopravnosti u redovne školske programe za učenike/ce i nastavnike/ce u Srbiji. Nosioci projekta su Centar za ženske studije i istraživanje roda i Fakultet političkih nauka u Beogradu. Uz finansijsku pomoć Kanadske agencije za međunarodni razvoj, održani su edukativni programi za preko 300 nastavnika/ca u više mesta u Srbiji. Cilj ovih programa bio je da se učini prvi korak ka uključivanju tematike rodne ravnopravnosti u školski sistem u Srbiji.

Voditeljka i autorka ovog programa iz Centra za ženske studije Fakulteta političkih nauka, Biljana Branković, ističe da je u osnovnim školama organizovana obuka o rodnoj ravnopravnosti za nastavnike/ce i stručne saradnike/ce, dok su u srednjim školama sprovedeni kraći kursevi o seksualnom nasilju nad adolescentima za nastavnike/ce i programi za učenike/ce o nasilju u partnerskoj vezi i o seksualnom nasilju.

Nastavnici/ce su na ovim kursovima mogli da steknu saznanja o tome kako se prevazilaze polni stereotipi, kako se otkrivaju skrivene neravnopravnosti, kako se devojke „ohrabruju“ da se bave „muškim profesijama“... Istražujući više generacija udžbenika, stručnjaci iz Instituta za psihologiju zaključili su da postoji opšta kulturna matrica koja se ponavlja, i koja promovise patrijarhalne kulturne vrednosti – mir, slobodu, patriotizam, poštovanje kulturnog identiteta... i da su nosioci tih vrednosti muškarci, kao i da u našim udžbenicima postoji visok stepen empatije za patnju žene i njen potčinjen socijalni položaj. „Ali se uz sve to u udžbenicima implicitno šalje poruka da je zadatak žene

RODNA RAVNOPRAVNOST U ŠKOLI:

priručnik za nastavnike/ce
(radna verzija)

za internu upotrebu: namenjeno nastavnicima/cama koji/pohajaju seminaru u okviru projekta „Škola za ravnopravnost“

Uredile: Biljana Branković i Tanja Ignjatović

Donator projekta: Kanadska agencija za međunarodni razvoj

da bude žrtva“, ističe Dijana Plut sa Instituta za psihologiju.

Drugi deo projekta se odnosio na kreiranje priručnika Rodna ravnopravnost u školi. Priručnik je prvenstveno bio namenjen nastavnicima/cama koji su pohađali seminare o rodnoj ravnopravnosti. Autorke Tanja Ignjatović i Biljana Branković su u uvodnom delu naznačile da je ovo radna verzija priručnika i da će nakon primene u školskoj praksi i nakon detaljne evaluacije primenljivosti priručnika biti napravljena konačna verzija.

Priručnik se sastoji iz tri dela:

1. stručni tekstovi koje autorke preporučuju nastavnicima/cama;
2. konkretna uputstva za rad sa decom o osnovnoj školi (npr. detaljno su opisane radionice i vežbe koje se mogu koristiti u okviru redovne nastave ili dodatnih vanškolskih aktivnosti kao i pripreme za časove istorije i časove književnosti);

3. autorski istraživački tekstovi za učenike/ce.

Stručni tekstovi su zasnovani na istraživanjima i govore o raznovrsnim temama: slika o rodnom ulogama u udžbenicima, uvod u društvenu istoriju, prikaz svakodnevnog života srpskog srednjovekovnog sela, ženski likovi u narodnim umotvorinama Roma, analiza položaja žena u Srbiji iz perspektive države i nevladinih organizacija... Važno je naglasiti da tekstove prate spiskovi korišćene literature a gde je to moguće i spisak internet adresa na kojima nastavnici/ce mogu naći više informacija o određenoj temi. Uz tekstove se nalaze i uputstva za rad sa decom, koja su data u obliku pripreme za čas. Sva uputstva su kreirana po metodama aktivnog učenja ili kao opis scenarija za vežbe i radionice. Posebno poglavlje u knjizi Mozgalica – čosač za nadarene – posvećeno je tekstovima koji mogu biti zanimljivi najzainteresovanijim i najkreativnijim učenicima/cama. Reč je o

stručnim tekstovima koji su pisani zanimljivim stilom, a govore o provokativnim temama pa tako uvodni tekst „Muška pamet i žensko srce“ pokušava da odgovori na pitanje zbog čega neke devojke koje su sjajne učenice u školi kasnije ne uspeju da se u potpunosti profesionalno ostvare.

Na kraju priručnika autorke su priredile i pet dodataka od kojih ovde izdajamo veoma koncizan i jako značajan i koristan Rečnik osnovnih pojmova.

Pored vrlo zanimljivih autorskih tekstova i konkretnih predloga za rad sa decom u nekim delovima priručnika predložene su samo načelne ideje. Same autorke navode: namera nam nije bila da napravimo „kuvar“ sa gotovim receptima, već zbirku raznovrsnih sadržaja koji mogu da inspirišu nastavnike/ce da predložene zamisli razviju i sprovedu.

Ivana Pantelić
e-mail: pantelici@bos.org.yu

Komunikacije Konferencije ministara zaduženih za visoko obrazovanje u Evropi

BERGEN, 19-20. MAJ 2005

Ministri zaduženi za visoko obrazovanje u zemljama učesnicama u Bolonjskom procesu, okupili smo se na polugodišnjem sastanku da bismo odredili ciljeve i prioritete do 2010. godine. Na ovoj konferenciji, dočekali smo Jermeniju, Azerbejdžan, Gruziju, Moldaviju i Ukrajinu kao nove zemlje članice Bolonjskog procesa. Svi mi delimo zajedničko razumevanje principa, ciljeva i obaveza Procesu koji je opisan u Bolonjskoj deklaraciji i u odgovarajućim komunikacijama sa ministarskih konferencija u Pragu i Berlinu. Mi potvrđujemo svoju obavezu da koordinišemo Bolonjski proces u cilju uspostavljanja oblasti visokog obrazovanja u Evropi do 2010. godine, i obavezuemo se da pomognemo novim zemljama učesnicama da primene ciljeve Procesu.

I. PARTNERSTVO

Ističemo centralnu ulogu institucija visokog obrazovanja, profesorskog kadra i studenata kao partnera u Bolonjskom procesu. Njihova uloga u primeni Procesu postaje sve važnija naročito sada kada su u toku neophodne zakonske reforme, i mi ih podstičemo da još pojačaju napore kako bi stvorili jedinstveno područje visokog obrazovanja u Evropi. Pozdravljamo veliku posvećenost Procesu koju su pokazale institucije visokog obrazovanja širom Evrope, i prepoznajemo da je potrebno vreme da bi se ostvario najpovoljniji uticaj strukturalnih promena kurikuluma i tako

omogućilo uvođenje nove tehnike predavanja i učenja, koja je potrebna Evropi.

Izuzetno je značajna podrška koju su nam pružile biznis organizacije i socijalni partneri i radujemo se češćoj saradnji na putu do ostvarivanja ciljeva Bolonjskog procesa. Takođe nam je zadovoljstvo da pozdravimo doprinose međunarodnih partnera - institucija i organizacija - u ovom Procesu.

II. PROCENA STANJA

Posebnu pažnju obraćamo na značajan napredak prema našim ciljevima, koji su ustanovljeni Zvaničnim izveštajem 2003-2005. Grupe za praćenje, objavljenim u izveštaju Trends IV i u izveštaju Evropske unije studenata „Bolonja u očima studenata“.

Na sastanku u Berlinu, tražili smo od Grupe za praćenje polugodišnju procenu stanja, sa naglaskom na sledećem: sistem stepenovanja, obezbeđenje kvaliteta i priznavanje stepena i trajanja studija. Iz izveštaja o proceni stanja, zaključujemo da je u ovim prioritetnim oblastima postignut značajan napredak. Veoma je važno da se osigura da napredak bude ujednačen u svim zemljama učesnicama. Stoga prepoznajemo potrebu za boljom razmenom ekspertiza kako bi se ojačali kapaciteti kako na nivou institucija tako i na nivou vlada.

Sistem stepenovanja

Sa zadovoljstvom zaključujemo da se sistem zasnovan na dva ciklusa već uveliko primenjuje, tako da

je više od polovine studenata upisano po tom principu u većini zemalja. Ipak, i dalje postoji vakuum između ciklusa.

Takođe, postoji potreba za intenzivnijim dijalogom, u kojem treba da učestvuju i vlade, institucije i socijalni partneri kako bi se povećala zaposlenost magistara, i to naročito na odgovarajućim mestima u javnom sektoru.

Usvajamo zajednički okvir kvalifikacija u evropskom prostoru visokog obrazovanja, koji podrazumeva tri ciklusa (uključujući, u nacionalnom kontekstu, mogućnost neposrednih kvalifikacija), opšte odredbe za svaki ciklus zasnovane su na ishodu procesa učenja i kompetencijama, kao i na rangu bodova u prvom i drugom ciklusu. Mi se obavezujemo da elaboriramo nacionalni okvir za kvalifikacije u evropskom prostoru visokog obrazovanja do 2010. godine, pri čemu bi rad na ovome započeo do 2007. godine. Stoga, tražimo od Grupe za praćenje da nam podnese izveštaje o daljoj implementaciji zajedničkog okvira.

Podvlačimo značaj toga da zajednički okvir u evropskom prostoru visokog obrazovanja bude komplementaran u svim zemljama članicama, što treba da važi i za predloženi širi okvir kvalifikacija za doživotno učenje koje obuhvata i opšte obrazovanje, i stručno obrazovanje i praksu, što se sve sada razvija u Evropskoj uniji kao i u zemljama učesnicama. Tražimo da Evropska komisija u potpunosti konsultuje sve strane uključene u Bolonjski proces u vezi sa tim kako rad napreduje.

Osiguranje kvaliteta

Skoro sve zemlje obezbedile su uslove za sistem osiguranja kvaliteta koji se zasniva na kriterijumu uspostavljenom Berlinskim komunikacijama sa naglaskom na visokom stepenu saradnje i umrežavanja. Međutim, ima još toga da se uradi na daljem napretku, naročito u pogledu uključenosti studenata u ceo proces i u pogledu međunarodne saradnje. Naročito želimo da podstaknemo institucije visokog obrazovanja da nastave sa svojim naporima za što kvalitetniji rad, kroz sistematično uvođenje internih mehanizama koji će biti direktno povezani sa eksternim obezbeđenjem kvaliteta.

Usvajamo standarde i opšte odredbe u evropskom prostoru visokog obrazovanja koje je predložila Evropska asocijacija za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju. Posvećujemo se uvođenju predloženog modela za ujednačenu kontrolu obezbeđivanja kvaliteta, koju sprovode posebne agencije u državama, rukovodeći se opšte prihvaćenim odredbama i kriterijumima. Predlažemo da praktičnost primene daljeg razvoja Evropska asocijacija za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju sprovede u saradnji sa Evropskom univerzitetskom asocijacijom, Evropskom asocijacijom institucija visokog obrazovanja i nacionalnim studentskim unijama u Evropi, koji bi nas preko Grupe za praćenje obavestavali o svemu ovome. Podvlačimo značaj saradnje između ovih nacionalnih agencija u radu na ubrzanju međusobnog priznavanja odluka o akreditaciji i osiguranju kvaliteta.

Priznavanje stepena i trajanja studija

Ističemo da je 36 od 45 zemalja učesnica usvojilo Lisabonsku konvenciju. Takođe zahtevamo i od onih koje to nisu uradile da je bez odlaganja prihvate. Mi se obavezujemo da obezbedimo punu primenu principa i odluka iz te Konvencije, i da ih inkorporiramo u nacionalne zakonske okvire na prikladan način. Tražimo od svih strana koje su učesnice ovog procesa da se usrdno prihvate identifikovanja problema u

vezi sa ENIC/NARIC mrežama. Mi ćemo sastaviti nacionalne akcione planove da bismo popravili stanje u vezi sa priznavanjem stranih kvalifikacija. Ovi planovi će činiti deo nacionalnog izveštaja svake zemlje za sledeću ministarsku konferenciju. Zadovoljni smo dopunskim tekstovima Lisabonske konvencije, te pozivamo državne autoritete i ostale zainteresovane strane da prepoznaju zajedničke nivoe koje su priznale dve ili više zemalja u evropskom prostoru visokog obrazovanja.

Mi vidimo razvoj nacionalnog i evropskog okvira za kvalifikacije kao mogućnost za dalje ugrađivanje procesa doživotnog učenja u visoko obrazovanje. Radićemo sa institucijama visokog obrazovanja i ostalim institucijama da bismo ubrzali priznavanje prethodnog učenja, koje uključuje, tamo gde može, neformalni proces učenja za pristup programima visokog obrazovanja.

III. BUDUĆI IZAZOVI I PRIORITETI

Visoko obrazovanje i istraživanje

Podvlačimo značaj visokog obrazovanja u daljem unapređivanju istraživanja, i značaj istraživačkog procesa u obezbeđivanju ekonomskog i kulturnog razvitka društava i društvene kohezije. Ističemo da napore da uvedemo strukturalne promene i pojačamo kvalitet predavanja ne bi trebalo da umanje napore da intenziviramo istraživanje i uvođenje novina. Stoga ističemo značaj obuke za istraživanje i značaj samog istraživanja za održavanje postojećeg nivoa predavanja i podizanje na još viši nivo, zatim za što veću konkurentnost i atraktivnost evropskog prostora visokog obrazovanja. Imajući u vidu ostvarivanje boljih rezultata, prepoznajemo potrebu da ojačamo jedinstvo između sektora visokog obrazovanja i ostalih istraživačkih sektora u svim zemljama kao i između evropskog prostora visokog obrazovanja i evropskog istraživačkog prostora.

Da bismo postigli ove ciljeve, kvalifikacije na postdiplomskom nivou trebalo bi ujednačiti sa zajed-

ničkim okvirom evropskog prostora visokog obrazovanja, i to koristeći pristup koji se zasniva na rezultatima. Ključna komponenta postdiplomskih studija jeste usavršavanje znanja kroz istraživački rad. Uzimajući u obzir potrebu za osmišljenim postdiplomskim programima i potrebu za transparentnim nadzorom i procenjivanjem, smatramo da je normalno da treći ciklus u većini zemalja traje najviše tri-četiri godine. Podstičemo univerzitete da obezbede da njihove postdiplomske studije promovisu interdisciplinarnost i razmenu i prenos veština, čime se izlazi u susret sve većim potrebama tržišta rada. Moramo da obezbedimo veći broj postdiplomaca koji bi u evropskom prostoru visokog obrazovanja usavršavali istraživački rad. Mi gledamo na kandidate koji su u programima trećeg ciklusa i kao na studente i kao na istraživače u ranoj fazi. Poveravamo bolonjskoj Grupi za praćenje zadatak da pozovu Evropsku asocijaciju studenata i ostale zainteresovane partnere da pripreme izveštaj pod nadzorom Grupe za praćenje o daljem razvoju osnovnih pravila za programe postdiplomskih studija, kako bi ga predstavili ministrima 2007. godine. Preterano uređenje postdiplomskih studija mora se izbeći.

Društvena dimenzija

Društvena dimenzija Bolonjskog procesa jeste sastavni deo evropskog prostora visokog obrazovanja i neophodan uslov za njegovu atraktivnost i konkurentnost. Stoga se posvećujemo obezbeđenju kvaliteta visokog obrazovanja i omogućavanju njegove podjednake dostupnosti svima, imajući u vidu potrebu da se obezbede odgovarajući uslovi za studente kako bi mogli da završe svoje studije bez ikakvih prepreka vezanih za njihovo ekonomsko i društveno poreklo. U cilju širenja dostupnosti visokog obrazovanja svima, društvena dimenzija podrazumeva i mere koje bi Vlada preduzela da pomogne studentima, naročito onima iz socijalno ugroženih grupa, koji nemaju finansijske ni ekonomske mogućnosti da obezbede sebi mentora niti savetnika.

Promocija mobilnosti

Smatramo da je mobilnost studenata i akademskog i administrativnog osoblja u okviru prostora zemalja učesnica jedan od ključnih ciljeva Bolonjskog procesa. Svesni da još postoje mnogi problemi koje treba prevazići, naša obaveza je da olakšamo mogućnost prenosivosti grantova i kredita u cilju da mobilnost u okviru evropskog prostora visokog obrazovanja postane realnost. Pojaćaćemo napore da otklonimo prepreke za povećanje mobilnosti time što ćemo olakšati dobijanje viza i dozvola za rad i time što ćemo podstaći učešće u programima mobilnosti. Pozivamo institucije i studente da koriste u potpunosti programe mobilnosti, jer se na taj način omogućava priznavanje tekućih studija i u inostranstvu.

Atraktivnost evropskog prostora za visoko obrazovanje i saradnja sa ostalim delovima sveta

Evropski prostor visokog obrazovanja mora da bude otvoren i atraktivan i za ostale delove sveta. Naš doprinos obezbeđivanju dostupnosti obrazovanja svima treba da bude konstantan i u skladu sa trenutnim međunarodnim radom na razvijanju uputstava za kvalitetno obezbeđivanje mobilnosti visokog obrazovanja. Neprestano ističemo da u međunarodnoj akademskoj saradnji, treba da prevladavaju akademske vrednosti. Mi posmatramo evropski prostor visokog obrazovanja kao sponu sa sistemima visokog obrazovanja iz drugih delova sveta, što stimuliše uravnoteženu razmenu studenata i akademskog kadra i saradnju između institucija visokog obrazovanja. Podvlačimo značaj međusobnog razumevanja i poštovanja. Težimo da Bolonjski proces bude bolje razumljen na ostalim kontinentima, te ćemo svoja iskustva u procesima reformi podeliti s njima. Naglašavamo potrebu za dijalogom oko pitanja koja su od obostranog interesa. Osećamo potrebu da identifikujemo

regione potencijalnih partnera i povećamo razmenu ideja i iskustava sa tim regionima. Tražimo od Grupe za praćenje da elaborira i prihvati strategiju eksternog karaktera.

IV. PROCENA MOGUĆEG NAPRETKA DO 2007. GODINE

Obavezujemo Grupu za praćenje da kontinuirano i otvoreno procenjuje stanje i podnosi izveštaje za sledeću ministarsku konferenciju na vreme. Očekujemo da se proceni stanje odgovarajuće metodologije i oblasti sistema stepenovanja, osiguranja kvaliteta i priznavanja stepena i trajanja studija, a da se do 2007. godine već uveliko počne sa primenom ova tri neposredna prioriteta.

Sve u svemu, težimo napretku u sledećem:

- Primeni standarda i uputstava za osiguranje kvaliteta propisanih u izveštaju „Evropske asocijacije za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju“;
- Primeni nacionalnih okvira za kvalifikacije;
- Nagrađivanju i prepoznavanju zajedničkih stepena, uključujući i postdiplomski nivo;
- Stvaranju mogućnosti za prilagodljive nastavne programe visokog obrazovanja, uključujući i procedure za priznavanje prethodnog učenja.

Takođe obavezujemo Grupu za praćenje da predstavi uporedne podatke o mobilnosti akademskog kadra i studenata, kao i podatke o socijalnom i ekonomskom položaju studenata u zemljama učesnicama. To bi predstavljalo osnovu za buduću analizu stanja i pripremanje pismenih izveštaja za sledeću ministarsku konferenciju. Buduća procena stanja mora da uzme u obzir socijalnu dimenziju gore definisanu.

V. PRIPREMA ZA 2010. GODINU

Polazeći od dosadašnjih dostignuća u Bolonjskom procesu,

mi želimo da uspostavimo evropski prostor visokog obrazovanja koji je zasnovan na principu kvaliteta i transparentnosti. Moramo negovati kulturnu različitost, što doprinosi razvoju društva zasnovanog na znanju. Podržavamo princip društvene odgovornosti u oblasti visokog obrazovanja u kontekstu složenih modernih društava. Pošto je visoko obrazovanje smešteno na raskršću istraživanja, obrazovanja i inovacija, to je ujedno i ključ evropske konkurentnosti. Kako se približavamo 2010. godini, preuzimamo na sebe obavezu da obezbedimo neophodnu autonomiju institucijama visokog obrazovanja, kako bi se primenile dogovorene reforme, i mi prepoznavamo potrebu za finansiranjem ovih institucija.

Evropski prostor visokog obrazovanja sastavljen je iz tri ciklusa, pri čemu svaki nivo ima ulogu pripremanja studenta za tržište rada, za njihovo dalje usavršavanje i razvoj sposobnosti i za aktivno učestvovanje u građanskom društvu. Zajednički okvir za kvalifikacije, usaglašen set evropskih standarda i uputstava za osiguranje kvaliteta i priznavanje stepena i trajanje studija – jesu takođe ključne karakteristike strukture evropskog prostora visokog obrazovanja.

Prihvatao set zaključaka iz Berlina, gde između ostalog stoji da su nova savetodavna tela Grupe za praćenje sledeće članice: Međunarodna obrazovna pan-evropska struktura, Evropska asocijacija za osiguranje kvaliteta, i Unija evropske konfederacije industrijalaca i poslodavaca.

Pošto Bolonjski proces vodi ka uređenju evropskog prostora visokog obrazovanja, mi moramo da uzmemo u razmatranje odgovarajuće pripreme neophodne za obezbeđenje kontinuiranog razvoja do 2010. godine, a Grupa za praćenje dužna je da istraži sve probleme u vezi sa ovim.

Sledeća ministarska konferencija biće u Londonu 2007. godine

VAŠ IZBOR ZA BUDUĆNOST

Slobomir P Univerzitet

- Fakultet za menadžment
- Pravni fakultet
- Filološki fakultet

- Fakultet za informacione tehnologije
- Fakultet za dizajn i grafiku
- Poreska akademija

ČEKAMO VAS

WWW.SLOBOMIRP.COM

UNIVERZITET@SLOBOMIRP.COM

misao

maj/jun 2005.

(40) Revija za obrazovanje i kulturu

misao

P r e t p l a t a :

Cena jednog broja "Misli" u slobodnoj prodaji je 150 dinara

+ 8% PDV	pravna lica	biblioteke	fizička lica
Polugodišnja pretplata (6 brojeva)	780	720	600
Godišnja pretplata (12 brojeva)	1500	1400	1100

Na svake tri godišnje pretplate koje uplati jedan subjekt ostvaruje pravo na jednu besplatnu godišnju pretplatu.

Zahtev za pretplatu može se uputiti i na e-mail adresu:

misao@neobee.net

tako što će te poslati pismo sa zahtevom i vašim podacima a mi ćemo Vam uz prvi besplatan primerak poslati uplatnicu

1. pretplata na 6 brojeva

primeraka

Ime i prezime / institucija

2. pretplata na 12 brojeva

primeraka

Ulica i broj

Pošanski broj

Mesto

E-mail adresa

Dinarska sredstva uplatiti na
Žiro račun: 310-8216-09 (Continental banka AD Novi Sad)

NIU "Misao"
Nikole Pašića 6
21000 Novi Sad
tel/fax: 021/424-972
misao@neobee.net
www.misao.co.yu

Beogradska otvorena škola
www.bos.org.yu

Non scholae sed vitae discimus

Masarikova 5/12
11000 Beograd
Srbija i Crna Gora
tel. +381 11 30 65 800
faks +381 11 306 13 112
imejl: bos@bos.org.yu

CENTAR ZA ŽENSKÉ STUDIJE
I ISTRAŽIVANJA RODA BEOGRAD

BELGRADE WOMEN'S STUDIES
AND GENDER RESEARCH CENTER

Predavački programi ženskih studija i istraživanja roda kao deo visokoškolskog obrazovanja organizovani su paralelno:

u okviru institucionalnog obrazovnog sistema: u saradnji sa Fakultetom političkih nauka (FPN) Univerziteta u Beogradu, Centar nudi jednogodišnji specijalistički program, Studije roda i kulture sa mogućnošću upisa na magistarske studije.

alternativni visokoškolski program: u nedostatku institucionalizovanih programa za ženske studije i istraživanja roda, Centar organizuje jednogodišnji dodiplomski program namenjen pre svega studentima univerziteta koji nameravaju da nastave poslediplomske studije.

Courses in women's and gender studies are a part of higher education programs. At the Belgrade Women's Studies and Gender Research

Center they are organized in two streams:
within the institutional system: in partnership with Faculty of Political Sciences of the Belgrade University the Center offers a one-year graduate Certificate Program, towards an MA degree, entitled Specialist Course in Gender and Culture.

as an alternative program to mainstream university programs: the Center organizes a one-year certificate undergraduate program targeting students of the Belgrade University, activists (women's rights, peace, ecology etc.) and everybody who is interested, thereby fulfilling its mission.

Beogradski centar za ženske studije i istraživanja roda je interdisciplinarni celovit obrazovni projekat koji nudi predavačke, istraživačke i izdavačke programe.

Baveći se pitanjima roda, seksualnosti, etniciteta, rase i klase, Centar teorijski pronalazi mogućnosti otpora i modele tolerancije pojavama isključivanja i marginalizacije i ukazuje na bogatstvo u razlikama.

Belgrade Women's Studies and Gender Research Center is a comprehensive educational project consisting of teaching, research and publishing programs.

Through these programs the Center is committed to addressing issues of gender, sexuality, ethnicity, race and class theoretically locating potential models of resistance to oppression and marginalization and celebrating differences.

Centar za ženske studije i istraživanja roda Beograd
Jove Ilica 165, Fakultet političkih nauka
11000 Beograd
Srbija i Crna Gora
Tel/Fax: ++381 11 2491 219, 3092 961
e-mail:
kancelarija: zenskestudie@sezampro.yu
izdavaštvo: genero@sezampro.yu

Belgrade Women's Studies and Gender Research Center
Faculty of Political Sciences, University of Belgrade
11000 Belgrade
Jove Ilica 165
Serbia and Montenegro
Phone/Fax: ++381 11 2491 219, 3092 961
e-mail:
office: zenskestudie@sezampro.yu
publishing: genero@sezampro.yu

*Naših 68 godina tradicije i moderno obrazovanje koje pružamo
... daje nam za pravo da smatramo da smo*

VAŠ PRVI... I PRAVI IZBOR...

Dobrodošli na

Ekonomski Fakultet u Beogradu

Centre for Educational Policy Studies (CEPS)

University of Ljubljana, Faculty of Education

The Centre is active in the field of educational policy studies. It participates in national and international activities in this field, particularly in research, development and consultancy projects. The Centre's activities support study programmes and are aligned with other research at the Faculty of Education. Its members are professors and researchers of the Faculty of Education and other faculties of the University of Ljubljana and from other institutions.

CENTRE FOR
EDUCATIONAL POLICY STUDIES

Centre for Educational Policy Studies
University of Ljubljana, Faculty of Education
Kardeljeva ploščad 16, 1000 Ljubljana, Slovenia
Phone: + 386 1 589 2344
Fax: + 386 1 589 2345
e-mail: ceps@pef.uni-lj.si
web site: <http://ceps.pef.uni-lj.si/>